49՝ ՏԱՐԻ Թիւ 1347 Կ. ՊՈԼԻՍ ՇԱԲԱԹ 12/25 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1905 28 ՐԱՄԱԶԱՆ 1323 — 12 ԹՐՇԻՆԸ ՄԱՆԻ 1321

Journal Arménien
MANZOUMÉ-I-EFKIAR
Grand' Rue de la S-Porte,
CONSTANTINOPLE

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅՏԷՐԵԱՆ
ԱՌՕՒ Կ'ՈՒՂՂՈՒԻ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
88, Գալաթիա Աւ՛ ձաստէսի, 88

Խմբագրութեան ուղղուած գրութիւններ եւ լոյս տուողը

Մանկական Քաֆէեար

ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

منظومهٔ افكار
ارمنجه يومى وسياسى غزته‌در
صاحب امتيازى : اوهانس قريم
ادارهسى بابعالى جادهسى سوقاغى نومرو ٣٨

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

	Տարեկան	Վեցամեայ
Գլուխ համար	80 ղր.	50 ղր.
Գաւառներու համար	108 »	60 »
Արտասահմանի համար	25 ֆր.	18 ֆր.

ՑԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամ համար, տողը 5 ղրուշ
Մէկ անգամէ աւելի ծանուցմանց համար մասնաւոր պայմաններ

10 ՓԱՐԱ — ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ "ՄԱՆԶՈՒՄԷ„ ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԱՐՇԱԼՈՅՍԻՆ — 10 ՓԱՐԱ

ՕՐՈՒԱՆ ՄՏԱԾՈՒՄՆԵՐ

Ո՞Վ Է ԱՌԱՔԻՆԻՆ, ՈՒՂՂԱՄԻՏԸ, ՊԱՐԿԵՇՏԸ

Առաքինի, ուղղմիտ ու պարկեշտ. ահաւասիկ երե՛ք թանկագին տիտղոսներ, որոնք դրամի հաւասար արժէք ունին արդի ընկերական պայմաններուն մէջ։ Այս երեք ձիրքերը իր վրայ մարմնացնողը, կամ այնպէս ձեւացնելու ճարպիկութիւնը ունեցողը՝ այր ըլլայ թէ կին, կրնայ մասամբ ապահոված նկատել ապագան, քանի որ ամէն կողմէ կը փնտռուի, ամէն դուռ բաց կը գտնէ առիւն և ամենուն կրնայ վստահութիւն ներշնչել իր խօսքերով։

Թէև հինուց ի վեր փնտռուած առաւելութիւններ են այս երեք տիտղոսները, Թէև Ս. Գիրք իսկ բացագանչած է թէ «Դժուարին է գտանել զայր հաւատարիմ», սակայն հիմա ա՛լ աւելի այժմէութիւն ու յարգ ստացած են հոգիի այս կատարելութիւններով օժտուած անձինքը, քանի որ հաղորդիւա դէմքեր դարձած են անոնք և այդ փետուրով զարդարուողներէ շատեր թէթև փոքրութեան մը իսկ չկըրնալով դիմանալ, անմիջապէս թօշափած են առաքինութեան ուղղմտութեան ու պարկեշտութեան քօղը, մեծ յուսախաբութեան ենթարկելով իրենց վրայ հաւատք ունեցողները։

Մարդիկ կան որ ծնած ու մեծցած են նպաստաւոր չրջանակի մը մէջ, իրենց աղայ հասակին իսկ ընդունուած են առաջնակարգ դպրոց մը, ուր ուսում ու դաստիարակութիւն ստանալէ ետք՝ անցած են իրենց հօր՝ կամ ընտանիքին տարիներէ ի վեր հիմնած ու արմատացուցած գործին գլուխը։ Այս բախտաւոր մահկանացուները պատեհական վաճառատան մէջ առատ դրամ, անսահման վարկ և ապահովագրուած յաջխորդներ գտած են իրենց տարմադրութեան տակ. բնաւ հոգ մտածում չեն ունեցած վաղուան վճարելիք պարտամուրհակի մը վրայ որուն փոխարժէքին ստանդարտիկը դանելու ամէն դիւրութիւն չնորհուած է իրենց. առուանց մինչև իրիկուն առուանուրով, գործով զբաղելէ ետք, ժամը տասնուկէսուն իրենց վերարկուն առած դիմած են չոգենաւ ուղղակի Վոսիոր, Փատրգիւղ, կամ կղզի երթալով, ազգակին հաճոյքներն ըմբոյշնելու համար։

Տարի մը երկու տարի չէ, բախտէն այս նպաստաւորուածները՝ իրենց օրորոցէն սկսած են վարել այս անհոգ անալիտա կեանքը, ուր սրտմաշուքն ու կեանք փճացնող մտմտուքը գործ չունի բնաւ։ Լաբուած առեւտրական գործը չարունակած է դառնալ իր առանցքին վրայ, առանց աշխատութիւն ու ձանձրոյթ պատճառելու իր երիտասարդ ու նոր տիրոջ որ իրականութեան մէջ կեանքի պայքարէն հեռու, ո՛չ օր մը ստա խօսած է, ո՛չ մէկուն դրամը կերած է, ո՛չ ալ ո և է մէկը խաբել ու անոր շահաւէտ գործը ձեռքէն խլելով մաքէն անցուցած է։ Անոր մասնաւորումը եղած է վաճառատան ընթացիկ գործերը կարգադրել ու ընտանեկան չրջանակի մէջ ալ մինչ փայլուն, գրաւիչ ու յանկուցիչ երեւնալով իրմէ հարուստ աղջկան մը աչքը չլացնել ու անոր հետ ամուսնանալով կրկնապատիկ հարստութիւնը որ արդէն բաւական է մէկ քանի ընտանիքներ ապրեցնելու։

Եւ այս մարդը առաքինի է, պարկեշտ է, ուղղմիտ է. ամէն մարդ յարգանքով կը վերաբերուի անոր, որուն անունը բնաւ չէ աղարտուած առեւտրական հրապարակին վրայ։

Միւս կողմէ ընտանեկան համեստ յարկի մը տակ ծնած աղքատ արհեստաւորի մը զաւակը դիտեցէք։ Խեղճը հազար զրկանքներով հազիւ թաղային վարժարանը աւարտելէ ետք, պատանեկութեան անմեղունակ հասակին մէջ չորս կողմը կը դիտէ, խեղճութիւն, աղքատութիւն ու չքաւորութիւն, հայրը օրէ կը վատկի, օրէ կը ծախէ. նոր հագուստը բնաւ մուտ չի գտներ իրենց տունէն ներս և ննդաբար կերակուրը հազիւ չաբաթը մէկ անգամ կ'երեւայ սեղանին վրայ. ամէն օր նեղուածք, հոգուտի, ուռնի, տունդի։

Հակառակ աղքատ ծագումին, յաւաջդիմական ոգի մը կայ աղուն մէջ որ աչքը ունեւոր դասակարգին յառած, բուռն տենչ կ'զգայ անոնց հասնելու։ Անիրպեսը մեծ է Թէեւ իրենց ու անոնց միջեւ, սակայն չի յուսահատիր տղան. հաստատ կամք ու անյողդողդ նկարագիր ունի, տասնութը տարեկան հասակէն իսկ կը ծրագրէ հարուստ ըլլալ և այս նպատակին միայն կը յատկացնէ իր ամբողջ ուժն ու կորովը։ Աչկերա կը մտայ ո և է խանութպանի, վաճառականի կամ արհեստաւորի քով ու չարաչար աշխատութիւնով ձեռք անցուցած չաբաթականէն հազիւ օրական քսան կամ քառասուն փարայ ծախսելով մնունդի, մնացածը կը խնայէ։ Ընտանիքին խեղճութիւնը, մօրը թախանձանքը, հօրը սպառնալիքը բնաւ չեն կրնար հինգ փարա բրնել տղուն ձեռքէն որ իր մնունդէն իսկ զրկելով՝ կը ջանայ դրամագլուխ մը գոյացնել, հարուստ ըլլալու մեծ ծրագրին ձեռնարկելու հեռատեսութեամբ։

Դրամ դիզելէ տարբեր մտածում չունի այլ եւս մեր նորահասը. մեքալիֆները fournրդի կը վերածէ, այս վերջիններն ալ մեքիֆի։ Ոսկին իր ծարաչեղ յոլովութիւնը կ'ըլլայ, որուն եւրեսը տեսնելու համար գոնէ վեց ամիս մը կ'աշխատի։ Երկու ոսկին կուտուն մը կը նկատէ իրեն և երկու տարի ետքերը տասը ոսկիի տիրանայ, ալ ան ատեն իր զարգացումն ու դրամագլուխը բաւական կը սեպէ իր հաշոյն գործ մը հիմնելու։ Ի՞նչ գործ սակայն, այդ կէտը մի հարցնէք. գիշերներն ամբողջ կ'աշխատի և հազիւ հինգ վեց ժամ քնանալէ ետք առաուն դեռ հաւերը չարթնցած ինք կը վազէ գործին գըլուխը։

Աժա՛ն ապրանք։

Կանխիկ յաջխորդ։

Ո՛ւր կը գտնուին արդեօք ասոնք։

Նոր խանութպանը բացարձակապէս այս երկուքը փնտռելու հետամտութեամբ կը դեգերի վաճառատունէ վաճառատուն, խանէ խան։ Հարիւր տեղ կը մտայ կ'ելլայ, տասն անգամ կը սակարկէ ետ կը դառնայ երկու ծրար ապրանք գնելու և սովորական գինէն հարիւրին չորս հինգ ածան առնելու համար։ Ուր որ մտայ, ածանցին ելակ կ'ըսեն, և չատեր ալ կը սկսին ծաղրել զինք, սակայն անոնք բաներէ չառնուիր ա՛ն, միշտ տասը փարա պակաս վճարելու կը նայի և բեռնակրոյչէք չվճարելու համար գնած ապրանքներն ալ ինք կը չալկէ կը տանի։ Եւրքը աչքը չորս բացած յաջխորդի կը սպասէ, եթէ անոնք յապաղին գալու, ինք կ'երթայ ծակ ու ծուկ գնորդ կը փնտռէ և վերջապէս ինչ կ'ընէ կ'ընէ, ձեռքի ապրանքը կը ծախէ։

Շատեր կ'արգահատին վրան, ուրիշներ պատուհաս մը կը նկատեն զայն, եւ սակայն առողներն ալ համակրողներն ալ հաւասարապէս կը սկսին մէկ մէկ քիչ վարկ բանալ անոր, միշտ բարեսպառնալով որ եթէ օրին չվճարէ, սանկ պիտի ընեն նանկ պիտի ընեն։

Հիմա ամէնուն երախտապարտ է նորընծայ խանութպանը, վիզը ծուռ, դէմքը խոնարհ, բնաւ համարձակութիւն չունի իր ինքնութիւնը յայտնելու հրապարակին վրայ։ Վաճառականները անոր ճլաորիլը տեսնելով,

—Աֆէրիմ աղայ, կ'ըսեն, աչքդ բա՛ց, դուն եթէ այսպէս չարունակես պիտի կրնաս օր մը մարդ ըլլալ։

Եւ սակայն հաւատա ըլլալ է երիտասարդին իղձը, չահաւէտ ապրանքները կը տեսնէ բերնին ջուրերը կը վազցնէ. բայց դրամ չունի որ գնէ. օրը հարիւր անգամ կ'անիծէ բախտը, գէթ հարիւր ոսկի մը ղրացած ըլլալուն համար և ապրանքի առադին մթերքներուն առչեւ պարապ նստած սիրավէպ կարդացողները դիտելով՝ ղանոնք բզիկ բզիկ ընելը կուգայ։ Եթէ ի՞նք անոնց տեղ ըլլա՜ր։

Տարիներու ընթացքին մէջ վարկը հետզհետէ կը բարձրանայ, այս անգամ մեծ քանակութեամբ ապրանք կուտան իրեն՝ աչէն ու ձախէն զորս չկրնալով կանխիկ ծախել մուրհակով կը սկսի սպառել։ Պահանջատէրերը օրը օրին կ'ուզեն իրենց դրամը, մինչդեռ ինք ո՛չ մեծ դրամագլուխ ունի պարտքերուն հատնելու, ո՛չ ալ իր առնելիքները կրնայ նոյնչափ ճշդութեամբ գանձել։

Մամուքը կը պատէ նորահասը և պահանջատէրերը ճամբու դնելու համար կը սկսի մէկ մէկ պարտքակ հնարել որուն աչխարհաբար լեզուով սատիսֆասիութիւն կ'ըսեն։ Գործի նեղութիւնը կ'սիպէ խեղճ երիտասարդը հնարքներ սարքելու, պահանջատէրերուն դրամ հասցնելու համար հարիւրին մէկ երկուք վճասով մաս մը ապրանք կը ծախէ և կամ ուրիշ մրցակիցի մը յաջխորդը կ'օրսայ։ Վերջապէս պարքին մղձաւանջը որ չարունակ կը հետապնդէ զինք կը հարկադրէ խելական ընթացքի մը հետեւիլ, որուն դեղեւսմները տեսնողներ, կը բացագանչեն։

—Անպարկեշտ է, խարդախ է, ստախօս է, ուղղամտութիւն չունի։

Արդարացի՞ են արդեօք այս դատաստանները։ Իրաւ առաքինի, պարկեշտ ուղղմի՞տ է Թիւ մէկ երիտասարդը որ բնաւ պէտք չունի անուղղակի միջոցներով դրամ հաթաթելու։ Անբարոյ, խարդախ, ստախօ՞ տ է այս Թիւ երկուքը որ պէտքին այլազանութեանը առչեւ շուարած՝ միջոց չունի առած քայլը հաշուելու։

Փոխեցէք անդամ մը դերերը, ուսնեւոր ծնողներէ սերած և դրամի պէտքին վրայ խորհելու հարկին բնաւ չենթարկուած երիտասարդը բերէք անցուցէք այդ աղքատիկ արհեստաւորին ինքնօգնութեամբ գործ մը հիմնած զուկին տեղը, արդեօք անիկայ այս նեղ դիրքին ու պարքի ստեղծանքին մէջ ալ պիտի կրնար պահել իր առաքինութիւնը, ուղղամտութիւնն ու պատուաւորութիւնը։ Եւ փոխադարձաբար այս ստախօսի, խարդախի անուն հանած Թիւ երկրորդը առօք փառօք դեռեղեցէք այն հարուստի ճոխ վաճառատուն ու լեցուն դրամարկղին առչև, արդեօք պարկեշտութեան, ուղղամտութեան ու պատուաւորութեան տիպար մը պիտի չգտնէ՞ զինքը իր այս նոր դիրքին մէջ ուր և ոչ մէկ բան կը ստիպէ զինք անունը արատաւորելու։

Հանրութիւնը յաճախ կեղեւէն կը դատէ իրերը և իր դատաստանը կ'ընէ այս կամ այն անձին նկատմամբ, առանց հետազօտելու, առանց խորապէս ուսումնասիրելու հարկերը, պատճառներն ու դիրքերը որոնք կ'տիպեն ենթական պարկեշտ կամ անպարկեշտ ըլլալու։ Քանի՞ քանի պարկեշտ, ուղղամիտ և առեւտրական բարոյականի տէր հռչակուած անձինք ճիշդ իրենց ներկայ բարի համբաւին հակառակին պիտի արժանանային, եթէ բախտը զիրենք տարբեր վիճակի մը մէջ տեղծեր. քանի՞ քանի վատաբնի կարծուածներ, գողեր, խարդախներ պիտի ըլլային եթէ այնչափ առատ դրամ չուներ նային որ զիրենք հարկադրեր առանկ առորնութիւններու վրայ մտածելու։

Ասիկայ ուրանալ չէ սակայն ճշմարիտ պարկեշտութեան, առաքինութեան և ուղղամտութեան վեհմտութիւնը։ Այո՛ այս ազնիւ ձիրքերով օժտուածներ կան ու կը գտնուին մինչ ամէն տեղ, սակայն կեղծերուն Թիւը այնչափ մեծ է որ արժանաւորները անոնց մէջէն զատել հանելու համար կը չուարի մարդ և չատ անգամ կ'տիպուի ինքնիրենը հարցնել թէ,

—Ո՞վ է առաքինին, ուղղամիտն ու պարկեշտը։

Բուն իսկ առաքինին, ուղղամիտն ու պարկեշտը այն է որ անձկութեան մէջ ալ կը պահէ իր հոգիին վեհմտութիւնը ու փոխանակ պէտքին առչեւ խոնարհելու, անյողդողդ կերպով կ'սպասցուցանէ թէ ո՛չ դրամը, ո՛չ փորձութիւնը, և ո՛չ ալ ո՛ և է դժուարութիւն կամ անկութիւն և կամ խայծ չեն կրնար չեղեցնել զինք իր ուղղամտութենէն։

Այսպիսիներն՝ ալ խունկով մամով միայն կարելի է գտնել։

(*) Հեռաբրքրական է Սակարանի խաղացողներու վրայ սրտի հիւանդութեանց յաճախութիւնը դիտել։ Վիճակագրութիւնները տարակոյս չեն ձգեր այս մասին։ Այս երեւոյթը հետեւեալ կերպով կը մեկնուի։ — Մարդ դիւրաբեկնայ երեւակայել այն սրտի յուզումները ու դողերը որոնց միջև ենթակայեն սակարանի չահադէտները։ Իւրաքանչիւր վայրկեան կրնայ իրենց համար կործանում մը ըլլալ և կամ բաղդ մը բերել։ Ի՞նչպիսի անձկութեամբ կը սպասեն հեռագրական պղտիկ բառի մը։ Սակայն այս չարունակական յուզումները օր մը սրտի հիւանդութեան պատճառ կըլլան վերջապէս։

հիւանդութեան ախտանիշերէն, խորհելով թէ այն ատեն ամէն մարդ երեւակայական նշաններ պիտի գտնէ իր վրայ։

Աճեմիզմն ալ ուրիշ դժբախտութիւն մըն է որ կրնայ յանկարծամահ ընել ենթական. այսպիսի պարագաները թերթերը կը ծանուցանեն «չնչերակի խզումով յանկարծամահ եղած» ըսելով, և իրօք չնչերակի խզում մը է որ պատճառ կ'ըլլայ վայրկենական մահուան։ Անէվրիզմ հիւանդութեան մէջ ո և է չնչերակ մը մէկ կէտի վրայ կը սկսի լայնալ, և աստիճանաբար ընդարձակուելով պարզապէս պարկ մը կը ձեւացնէ. սակայն միեւնոյն ժամանակ պարկին կողերը կը նրբանան, այնպէս որ ներքին պտիկ ճնշումով կը պատռի. եթէ այս պարկը չրջապատային և միջակ չրջանակներու վրայ կը գոյանայ մեծ կարեւորութիւն չունի. վիրաբուժութիւնը կրնայ զայն դարմանել. իսկ եթէ այս պարկաւորումը չնչերակային բանի մը վրայ յառաջ գայ լուրջ մահացութիւն կը պատճառէ, և ոչ վիրաբուժութիւնը և ոչ ալ բժշկութիւնը կրնան իր հեռեւանքներուն առաջքը առնել։ Պարկին կողերը նրբացած ըլլալով արեան ճնշումին փոքրիկ յուելումը առթող ո և է պատրուակ կրնայ զայն պատռել, ինչպէս կը տիպէ այսպիսի դէպք մը։ Սրիտաբարդ մը, որուն բժիշկները արդիւնած էին մարմնական ճիգեր ընել, ոյժի փոքր մը կատարած միջոցին կ'ինայ ու կը մեռնի։ Բարեբախտաբար այս հիւանդութիւնը աւելի սակաւադէպ է։

Ցանկարծակի մահուան ուրիշ ծանօթ պատճառ մըն ալ արեւահարութիւններն են։ Մինչդեռ մարդ կրնայ մարմնոյն ջերմութենէն 50-60 աստիճան վար միջավայրի մը մէջ ապրիլ, սակայն հազիւ կրնայ դիմանալ 7-10 աստիճան վեր ջերմութեան մը։ Նոյնպէս առանց մեծ անպատեհութեան մարմնին ջերմութիւնը կրնայ նուազիլ 12-15 աստիճան, բայց մահը սպդէ եթէ 5-6 աստիճան բարձրանայ (**) Այս թիւերը դրի ցուցնելու համար թէ մեր կարծածէն աւելի կրնանք դիմանալ ցուրտին մինչ ջերմութիւնը այնքան անհանդուրժելի է։ Ջերմահարութիւնը ինչպէս որ առաջ կիմաներու և եղանակներու մէջ կրնայ պատահիլ նոյնպէս ալ սաստիկ ջերմութեան մէջ աշխատող գործաւորները կրնան ենթարկուիլ ասոր։ Զորօրինակ ձուլիչները և ապակիի գործարաններուն մէջ աշխատողները։ Սակայն հաղուադէպ է որ նաուկ կեանք մը ունեցողները արեւահար ըլլան, ընդհակառակը յոգնաբեկ աշխատութիւն ունեցողներն են որ ընդհանրապէս ենթակայ կ'ըլլան արեւահարութեան, որպէսզի հեռու ասոնք ոչ թէ միայն արտաքին ջերմութեան ազդեցութեան տակ են, այլ իրենց գործոն աշխատութեանց միջոցին մարմնոյն արտադրած ջերմութիւնն ալ արտաքինին վրայ աւելնալով մահացու կը դառնայ, եթէ ոչ մարմինը կրնայ արտաքին ջերմութիւնը չեզոքացնել արտադրած քրտինքովը։

Անակնկալ յուզումներն ալ կրնան մահացու ըլլալ։ Անակնկալ գործի մը կամ վայրկենական ուրախութեան թափի մը ազդեցութիւնով քարացողներու պատմութիւնները հաղուագիւտ չեն։ այսպիսի սաստիկ յուզումներու միջոցին ջղային դրութիւնը այնպիսի ցնցումի մը կը մատնուի որ մահացու կ'ըլլայ։

(**) Այս վայրկեանիս կը յիշեմ խօսքը մէկ ուսուցչիս որ կ'ըսէր թէ մարդ կրնայ մնալ 100 աստիճան (այսինքն եռացող) ջուրին մէջ, պայմանաւ որ ջուրը կամաց կամաց տաքցուած ըլլայ, — պայմանաւ որ, կ'աւելցնեմ ես, խաչուիլը միաքը դրած ըլլայ այդ խելացին։ Արդարեւ մարդ կրնայ դիմանալ հարիւր աստիճան ջերմութեան (այդ ալ առ առաւելն 5—10 վայրկեան), բայց ոչ թէ ջուրի մէջ այլ այնպիսի միջավայրի մը մէջ ուր ջուրի հեռքն անգամ պէտք չէ գտնուի և օդն ալ կատարեալապէս չոր ըլլայ (ինչպէս փորձի բաղնիքներ)։ Երբ օդը չոր է մարմնին արտադրած քրտինքները արագաբար չոգիանալով, մարմինը կը զովացնեն, բայց արտաքին խանութութիւնը կ'արգիլէ չոգիացումը։

Եթէ այս ամէնէն ետքը կայ զաւեշտական կողմ մը այդ ալ վիճականութենէն խոշոր գումարներ շահողներու պարագան է, որոնք եղած է որ կը չուեն անդիի աչխարհ ճիշդ այն վայրկեանին ուր ամէնէն աւելի կ'արժէր ապրիլ։

Ց. ՔՐՄՈՒՆԻ

ՄԻՄՈՍԻՆ ՕՐԱԳԻՐԸ

ԿԱՐԴԱԼ ՋՈՐՈՐԴ ԵՐԵՍԸ

ՏՂՈՒ ԴՐԱՄ ՏՐՈՒԵԼՈՒ

ՀԱՐՑԻՆ ՇՈՒՐՋ

Մանզումէի «Օրուան Մտածումներու» յարգելի հեղինակը, որուն բոլոր յօդուածները մեծ հաճոյքով կը կարդացուին ամէն կարգի ընթերցողաց կողմանէ, անցեալները իրեն նիւթ ընտրած էր թէ «Հարկ է տղոց ձեռք դրամ տալ» և ինք յարմար տեսած էր, որ, հայր մը պէտք է իր տղուն դրամ տայ և անկէ հաւիւ պահանջէ ըրած մանրամասն ծախքերուն համար։ Իմ մասիս չատ արդարացի կը գտնեմ այս սկզբունքը որուն չնորհիւ տղաք պիտի կրնային այդ պզտիկ հասակէն գաղափար մը կազմել դրամին և անոր ծախսելու կերպին վրայ։

Սակայն ասոր իբր պատասխան գըրուեցաւ թէ՝ տղաք դրամը առնելով չատ հեղ իրենց հաճոյքին պիտի գործածեն և չուելով բան հարիւր տալ՝ պիտի սիպուին խարդախութիւն մտցնել և իրենց այդ տարիքին մէջ կեղծ տմարի ու սուտ խօսելու վրայ գաղափար մը պիտի կազմեն։

Չեմ հաւնար թէ ծնողք մը ամսական կամ չաբաթական քանի՞ դրչ. պիտի տայ զաւկին որ ան ալ կարենայ զայն ամբողջութեամբ իր հաճոյքին գործածել։

Եւ արդէն ծնողք մը իր զաւակաց դրամ կուտայ գլխաւորաբար այն նըպատակով որ անոնք իրենց մատաղ հասակին մէջ դրամի կարեւորութիւնը զգալէ աւելի փոքր գումարներով սուրեւառի վարժուին։ Առեւտրական նոր սկսած գործերը ըլլան փոքր թէ մեծ, բնականաբար մանր մունր վնասներու կ'ենթարկուին և տղոց ձեռքը տրուած այդ փոքր գումարները եթէ երբէք իրենց հաճոյքին համար ալ ամբողջութեամբ վատնուած ըլլան, զեղծում մը չեն կրնար նկատուիլ ծնողաց աչքին։

Ծնողաց կէտ նպատակն է որչեալ փոքրագանակ գումարով մը իրենց զաւակաց առեւտուրի եղանակը սովորեցնել։

Ինչո՞ւ համար տղայ մը իր պզտիկ հասակէն չի գիտնայ թէ լաւ ապրելու համար մարդ դրամի կը կարօտի և զայն ձեռք անցնելու համար պէտք է որ գործունեայ, աչխատասէր և ուշիմ ըլլայ։ Ասոնք հասկնալով մինչ պիտի չաչխատի՞ լաւ ուսումնք սովորելու, ապագային երջանիկ ըլլալու համար։

Ասով սակայն չեմ ուզեր ըսել թէ հայր մը իր զաւկին չատ դրամ տայ, երբէք։ Շաբաթական 5 դրչ.ով կարծեմ աղայ մը սուտ խօսելու կամ խարդախ տեսր չինելու չափ չի կրնար առաջ երթալ։

Ցաւալածագիրը կ'ըսէ թէ «աղայ մը կար որ հօրմէն դրամ առնելով անմիջապէս փերեզակին կը վազէր չաքար առնելու համար ու յետոյ տեարակին մէջ փոխանակ չաքարի ծախք դրելու, թուղթի, գրիչի համար 2 դ. ևն. կը գրէր»։

Ամէնէն բծախնդիր հայր մը անգամ կարծեմ ներողամիտ պիտի գտնուի, երբ տղուն հաչոյն մէջ չաքարի ծախքի մը հանդիպի։ Արդ կ'երեւի թէ այդ տղան արդէն սուտ խօսելու կանուխէն վարժուած է եղեր. ասոր մէջ դրամին յանցանքն ինչ է։

Արդեօք պիտի չգտնուին տղաքներ ալ որոնք իրենց ծնողքէն ստացած դրամը փոխանակ ծախսելու պահեն և տարուան վերջը իրենց համար բաւական կլորիկ դրամագլուխ մը չունած ըլլան, ա՛յն ատեն միթէ խնայողութեան լաւ դաս մը առած պիտի չըլլա՞ն թէ՝ ներկային և թէ ապագային համար ալ։

Այս պարագան փոքրով տեսած ենք

մենք։ Իմ դպրոցական ընկերներէս մէկ քանիներ ամսական որոշուած գումար մը կը ստանային իրենց ծնողքէն և այս դրամները գրենական պետոյքներու յատկացնելէ զատ, իւրաքանչիւր ամսոյ վերջ փոքր խնայողութիւններ ալ կ'ընէին և տարեգլխուն իրենց այդ խնայուած գումարներէն իւրաքանչիւրը Կաղանդի նուէր՝ արժէքաւոր առարկաներ կը գնէին իրենց փոքրիկ եղբարց համար։ Այս կերպով անակնկալ մը կ'ընէին իրենց ծնողաց, զգացնել տալով թէ իրենց այդ փոքր հասակին մէջ իսկ, լաւ սորված են դրամը արդիւնաւոր կերպով մատակարարելու եղանակը։

Օգուտածագրին ըրած տեսութեան համեմատ պահ մը ենթադրենք թէ տղայ մը իր ծոցի տետրակին մէջ կեղծ հաշիւներ պիտի ցուցնէ ծնողաց և այս կերպով ապագային խարդախ տետրակներ պատրաստելու յոռի դաղափարները պիտի ունենայ։

Դիտել կուտամ յողուածագրին թէ առեւտրականի մը համար մինթէ էական բան մը չէ՞ հմտանալ տոմարներու ամէնէն կնճռոտ հաշիւներուն և նոյն իսկ տոմարներու մէջ ի դէպ պարագայի տեղի ունենալիք զեղծումներուն, որպէս զի կարենայ ի հարկին իր շահերը պաշտպանել կեղծ մանկի մը և կամ թէ խարդախած հաշիւներու քննութեանց առնն։

Խարդախին դէմ խարդախութեամբ վարուիլ ծուղակը չեմնալու համար, այս չէ՞ մինթէ գործնական աշխարհի սկզբունքը և նոյնիսկ Աւետարանի սա խօսքը «Միամիտ իբրեւ աղաւնի և խորամանկ իբրեւ օձ», ինչպէս պէտք է մեկնել։

ՆԵՐՇԱՊՈՒՀ ԱՐԹԻՆԵԱՆ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ԵՒ ԱՍՈՐԵՍՏԱՆԻ ԱՐՀԵՍՏՆԵՐՈՒՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Եգիպտական մեհեանները զարմանք առթելու ասպիսի ծանր և հաստատուն երեւոյթ մը ունին, առանց համեմատական ներդաշնակութիւն մը կամ ճաշակ մը արտայայտելու։ Ասոնց մանրամասնութիւնները անդամ խիստ կոշտ ըլլալուն, շատ անգամ անխնամ աշխատութեան մը արգասիքը կարծեցնել կուտան։ Այն դարու ճարտարապետները Օշիներուն նման կանոնաւոր ճշդութիւնները բնաւ չեն յարգած բայց կարողացած են զանազան օրինակներու տակ մոյթեր և սիւներ արտաբերել իրենց սիւնագլուխ պապիռուս, լոդիւս և կամ ուրիշ ծաղիկներ զետեղելով։

Երբ Մէմփիսի շրջանին մէջ կառուցուած երեւելի շէնքերուն մէջ քանդակագործութիւնը իր նկարագիրը ակնկալուն կերպնցնել, այն ատեն Եգիպտացիք սկսան նախկինէն աւելի կոշտ և ոճեւ արձաններ շինել հաւկթաձեւ գլխով, մեծաբաց և նուրբ ձեւ աչքերով, ժպտուն դէմքով և թովիչ երեւոյթով, բայց ոչ այնպէս որ արհեստին անկումը արտայայտէին։ Ասոնց ընդհանրապէս մէկզմէկու կը նմանէին պայմանագրական արհեստ մը ծնունդ առնելնուն և յաջախակի անճաշակ ըլլալնուն համար։ Ասոնց համար սպառած նիւթեղէնները շատ կարծր տեսակէն կը փափաքէին գործածել, ինչպէս կրանիթ, որով հարկ եղած նրբութիւնը ունենալէ աւելի միշտ ոճեւ և կիսկատար գործ մը կ'արտայայտէին, քանի որ չէին կարող ճշգրիտօրէն համեմատել գործածուած նիւթեղէնը շինուած գործին հետ։

Սօթէրի իշխանութեան օրով (323—30 Քրիստ.է առաջ) Եգիպտական արուեստին աւանդութիւնները ամբողջ Օշնական ոճերով սկսան կազմակերպուիլ, որով արուեստը տակաւ առ տակաւ կորնցուց իր հնարագիտութեան ճարտարութիւնները։

Եփրատի և Տիգրիսի դեռերը ժամանակաւ շատ պաղատու և երկու մեծ մշակութեան յատուկ էին։ Հարաւէն Բաղթէա, որուն կեդրոնն էր Բաբելոն, հիւսիսէն Ասորեստան և Նինուէ։ Այս երկու ազգերը իրարու հետ անտեսական և առեւտրական մրցակցութեան մէջ էին։

Բաղթէացիք և Ասորիք հակառակ իրենց մշանչենական երկպառակութեան՝ քաղաքակրթութիւնը մէկդմէկէ կ'ընդօրինակէին, բայց աւելի Ասորեստանն էր որ Բաղթէայի կը պարտէր իր յառաջդիմութեան գլխաւոր սկզբունքները։ Այս ազգին ատաւածները չար, գիշատիչ, ողորմելի և տրտում կենդանիներու արձաններէ կը բաղկանային։

Ասորեստանի մէջ երեւելի հմայողներ կը գտնուէին, որոնք լուսաւորներու միջոցաւ իրենց ապագան կը կարծէին գուշակել։

1843ին՝ Պօթան, Բլասի, Լաեարտ, Ֆրէսնէլի, Օբէրի ինչպէս նաեւ Սարէզքի պեղումներուն շնորհիւ Բաղթէացոց և Ասորւոց հին արհեստներուն մնացորդները մասամբ ճանչցուցան։

Ասոնց գրերը գծերու վրայ շարուած անկիւնաձեւ քարեր էին և գերեզմանաքարային ճարտարապետութիւնը Թիպիտոսի չափ չէր յառաջացած։ Այս երկու ազգերուն մէջ բնաւ դերեզմանի հետք չկար ինչպէս նաեւ արհեստագիտական մեծ արդիւնք մը ալ չունէին։ Միայն հատեալ բուրգի ձեւով շինուած մեհեաններ ունէին որոնցմէ ալ շատ քիչ աւերակներ գտնուեցան անխնամօրէն պատրաստուած։ Այս մեհեաններէն շատերը իրենց ապարանք կը գործածուէին ժամանակի մեծամեծներու պարտականութիւնը մեծ հատեալ բուրգ մը շինելուն մէջ կայանալուն համար։ Այս բուրգերուն ամէնէն գլխաւորներն էին Նեմրուտի և Խորսապատի ապարանքները, որոնցմէ առաջինը Քրիստոսէ 900 տարի առաջ շինուած էր, իսկ երկրորդը 710 տարուոյն վերջացած։

Ասորեստանցիք քիչ քար կը գործածէին և ընդհանրապէս կը փափաքէին կաւային աղիւսով շինել իրենց շէնքերը։ Ասոնց ճարտարապետները՝ կը կարծէին թէ սիւները լոկ զարդի համար կը գործածուին առանց շէնքին օգտակարութիւն մը ընծայելու, որով շատ անգամ փայտէ սիւներ կը զետեղէին վրան մետաղ մը պատելով իբր զարդ։ Ասոնք գիտէին նաեւ տարբեր ձեւերու տակ կամարներ հատատել։

Խորսապատի շէնքը կրնայ Ասորեստանի ճարտարապետութեան իբր տիպար ընդունուիլ։ Իր մէկ կողմի քառակուսի չրջապատը 1800 քա. մէթր էր և բակը 30. միահարթ ու 209 կտոր կրկնակ սենեակներէ կազմուած էր։ շէնքին կեդրոնը կը գտնուէր ընդարձակ բակ մը եւ որուն ո և է մէկ կողմը փողոցին հետ հաղորդակցութիւն կ'ունենար իսկ միւս երեք կողմերը շէնքին երեք մեծ թաղերը կը նկատուէին, որոնցմէ մէկուն մէջ կը գտնուէր խոհանոցները, ախոռները և այլն։

Հակառակ շէնքին այսչափ ընդարձակութեան Ասորեստանի ճարտարապետութիւնը ամէնէն ստորինը նկատուած է նիւթեղէններու յոռի տեսակին, պատերու անհամեմատ թանձրութեան և գեղարուեստական նրբութիւններ չը պարունակելուն համար։

Ասորեան արձանագործութիւնը շատ պատմական նկարագիր մը ունի. այս արձանագործութեան նմոյշը եղող ապարանքի պատերուն մեծ հարթ քանդակները պատմական յիշատակներ կը պատկերեն։ Արտաքին կողմն խիստ ընդարձակ պատկերներ կ'երեւին թեւաւոր ցուլերու տեսքով, որոնք դռներու մէջ դրուած են։ Լուվրի թանգարանը այս պատկերներով բաւական ճոխացած է։ Թէպէտ ժամանակ Եգիպտոսի մէջ արձանագործութիւնը թէեւ զարգացած էր բայց Ասորեստանի մէջ ալ աւելի նրբութեամբ պատրաստուած էին Եգիպտացւոց նման երկայն և թանձր հագուստներ չհագցունելնուն համար։

Առիւծի, վագրի և ասոնց նման տարբեր կատաղի կենդանիներու արձանները աւելի նրբօրէն կը պատրաստէին, իսկ Եգիպտացիք կարող չէին ասոնց չափ մանրամասնութիւնները ներկայացնել կարծր քարերու վրայ, քանի որ կատարեալ գործիքներ չունէին։

Ասորեստանցիներու արձանները՝ պատերազմական կրկոտ վայրկեաններու, և համեստ կեանքի տեսարաններու նը կարներ էին։ Այս հարթ քանդակներուն մէջ կայ գեղեցիկ կտոր մը որուն մէջ՝ ներկայացուած է Ասուրպանիբալ՝ յաղթական տարազով և դէմը երաժիշտներով։

Սարչէկի գիւտերուն նայելով՝ Ասորեստանի արձանագործութիւնը իր գարեփոխումը ունեցած է, ինչպէս որ արդէն Լուվրի թանգարանին արժէքաւոր «մորա»ները կը հաստատեն թէ հին ժամանակներու մէջ այս արհեստին համար բաւական աշխատած են։

ԵՐՈՒԱՆԴ Մ. ԴԱԼՖԱՑԵԱՆ

Ճարտարապետ

ԱՐՏԱՔԻՆ

ԱՆԳԼԻՈՑ ԱՐՏԱՔԻՆ ԲԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ.— Լոնտոնէն կը հեռագրուի Նայէ Ֆրայէ Բրեսսի թէ Իտալիոյ թագաւորին մասնաւոր բաղձանքն արդիւնքն էր որ Բեթերպուրկի անգլիական դեսպան Սըր Զարլզ Հարտինճ Լոնտոն պիտի մնայ, և իրեն տեղ ուրիշ մը պիտի կարգուի Բեթերպուրկի դեսպան։ Սըր Զարլզ Հարտինճ, ինչպէս գրեցինք ակէց առաջ, արտաքին գործոց պաշտօնարանին մէջ մնայուն խորհրդականի պաշտօնին պիտի կոչուի։ Այս պաշտօնը Ֆօրին Օֆիսի մէջ կարեւոր դիրք մը կ'ապահովէ Սըր Հարտինճի, որուն վարչութեան տակ պիտի գտնուին արտաքին գործոց պաշտօնարանին բոլոր պաշտօնեաները։ Եթէ Պալպանոդականք յառաջիկայ ընտրութեանց մէջ մեծամասնութիւն չշահին, Լորտ Լէնսդաունի հաւանական յաջորդը կը նկատուի Լորտ Էլճին, Հնդկաստանի նախկին փոխարքան, թէեւ Սըր Էտուարտ Կրի եւս Լորտ Լէնսդաունին յաջորդ կը նկատուի։ Լոնտոնի Ֆօրին Օֆիսի արդի մնայուն խորհրդական Սըր Թոմաս Սանդերսըն ի մտոյ հանգստեան պիտի կոչուի։ Մնայուն խորհրդականին տարեթոշակն է 2,500 անգլ. ոսկի։

*** Արտաքին գործոց պաշտօնարանին մնայուն խորհրդականի պաշտօնին կոչուող Սըր Զարլզ Հարտինճ ծնած է 1858ին, և եղբայրն է երրորդ Լորտ Հարտինճի։ Ուսմունքը առած է Հարրօ Թրինիթի Քոլէճին մէջ (Քէնպրիճ), ուրկից չրջանաւարտ ելաւ 1880ին իսկ դիւանագիտական ծառայութեան մէջ մտաւ, և պարսկերէնի ու թուրքերէնի իր քաջահմտութեան համար 1896ին Թէհրանի անգլիական դեսպանատան քարտուղար անուանուեցաւ։ 1904ին Ռուսիոյ մայրաքաղաքին մէջ ներկայ պաշտօնին բարձրանալէ առաջ Սըր Զարլզ Հարտինճ արտաքին գործոց նախարարութեան մէջ մնայուն խորհրդականի օգնական եղած էր, և հետեւաբար ունի պէտք եղած ծանօթութիւնը Ֆօրին Օֆիսի ներքին կեանքին ուր հիմա կը վերադառնայ մնայուն խորհրդականի պաշտօնով։

*** Սըր Թոմաս Սանդերսըն 1894էն ի վեր Ֆօրին Օֆիսի մնայուն խորհրդականը եղած է։ Ծնած է 1841ին, և որդին է հանգուցեալ Ռիչարտ Սանդերսընի և Շարլոթ Մաթիլտա Մէնները Սբթընի, որ առաջին Լորտ Քէնթերբրիի աղջիկն է։ 1859ին Ֆօրին Օֆիսի մէջ մտաւ, և յաջորդաբար մասնաւոր քարտուղարը եղաւ Լորտ Տէրպիի և Լորտ Կլէնվիլի։ Ապա գլխաւոր քարտուղար և ի վերջոյ մնայուն խորհրդական արտաքին գործոց պաշտօնարանին։

ԱԻՍՏՐԻՈՅ ԹՆԴԱՆՕԹՆԵՐԸ.— Պէրլինի Զինուորական Շաբաթաթերթը խօսելով Աւստրիոյ դաշտային հրետանիին մէջ վերջերս կատարուած փոփոխութիւններուն վրայ, հետեւեալ տեղեկութիւնները կուտայ.— Աւստրիական նոր թնդանօթին տրամագիծն է 7.65 սանթիմէթր, խողովակին երկայնութիւնը 30 սանթիմէթր։ Խողովակին ծանրութիւնն է 336 քիլօ, սայլին ծանրութիւնը 1750, ռազմամթերքի սայլին ծանրութիւնը 1780էն 1800 քիլօ։ Թնդանօթը քաշող երկանիւ սայլին մէջ կան 33 ռումբ, իսկ ռազմանիւթերու սայլին մէջ 90։ Մաշոր ռումբին ծանրութիւնն է 6.7, իսկ փոքր ռումբին ծանրութիւնը 6.6 քիլօ։ Մեծ ռումբին մէջ կան 320 գնտակ, իւրաքանչիւրը 9 կրամնոց։ Թնդանօթին արագութիւնն է 520 քայլ։ Հրացանի գնդակներուն դէմ ապահովուելու համար թնդանօթները 3 միլիմէթր հաստութեամբ քրօմխառն արսյրով շրջապատուած են։ Ռազմանիւթերու սայլերն ալ զրահապատ են։ Իւրաքանչիւր թնդանօթի սայլի 5 հոգի և զայն քաշելու համար ալ 6 ձի յատկացուած են։ Թնդանօթը մէկ վայրկեանի մէջ 21 հարուած կրնայ արձակել։ Պատերազմի ժամանակ մարտկոցը 6 թնդանօթէ և 9 ռազմանիւթի սայլէ կը բաղկանայ։

Զինուորական Շաբաթաթերթը կը յայտարարէ այս տեղեկութիւններէն վերջ թէ Աւստրիոյ զինուորական վարչութիւնը այսպէս 1904ի նոր թնդանօթը իրեն տիպար ընտրած է։ Եւ յետոյ կը յարէ թէ Երբեակ Զինակցութեան Տէրութիւնները կամ մնացած են նոր դրութեամբ թնդանօթները ընդունելուն մէջ։ Գերմանիա և Իտալիա տակաւին 1900ի տիպար թնդանօթը կը գործածեն։

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ԱՄԵՐԻԿԱ.— Անգլիացի ծովակալ իշխան Լուի Պաթենպերկ իր նաւատորմիղով Նիւ-Եորքի նաւահանգիստէն ճամբայ ելաւ դէպի Ճիպրալթար։ Ծովակալը իր ամերիկեան պաշտօնական այցելութեան արդիւնքին վրայ հետեւեալ կերպով խօսեցաւ.—

«Հոս եկայ բարեկամական ընդունելութեան մը յուսով և իմ ակնկալութենէս շատ աւելին տեսնելով ահա կը կը մեկնիմ։ Լսած էի թէ Ամերիկայի մէջ Անգլիոյ դէմ դժգոհներ կան, բայց ընդհակառակն անմոռանալի բարեացակամութիւն մը գտայ ամերիկեան կեանքին բոլոր տեսակներուն մէջ — հարուստին և աղքատին, հանրութեան և մասնաւորներուն մէջ, փողոցներուն և տուներուն մէջ, ամէնուրեք։ Չեմ կրնար համոզուիլ թէ այս ժողովրդային զգացումը երկու Տէրութեանց համար ալ թանկագին չըլլայ, որովհետեւ անոր անկեղծութիւնը և ընդհանրականութիւնը կ'ապահովէ իրենց յարաբերութեանց ամրութիւնը շատ աւելի հաստատուն հիմերու վրայ քան թէ պաշտօնական համաձայնութիւններով և անհատական ձեռնարկներով։ Սիրտերու զինակցութիւն մը աւելի զօրաւոր և աւելի տեւական է քան ձեռքերու պարզ միացումը։ Ոչինչ կրնայ համոզել զիս թէ այդպիսի զգացում չկայ Ամերիկայի մէջ մեր նկատմամբ։ Ես գործ չունիմ քաղաքականութեան հետ, ես ժողովրդային զգացման կ'ակնարկեմ քաղաքականութենէն դուրս, թէեւ պաշտօնական համաձայնութիւն մը ալ անկարելի չեմ նկատեր։ Իմ բոլոր ըսելիքս սա՝ է թէ Ամերիկայի ժողովուրդը Անգլիոյ բարեկամներն են։ Կը հաւատամ ասոր։»

ՃԱԲՈՆ ԵՒ ՔՕՐԷԱ.— Նոր մանրամասնութիւններ պայմանագրութեան վրայ.— Սէուլի Ճրնի Շիմբօյի մասնաւոր թղթակիցը, որ Մարքիզ Իթօյի ընկերացող միակ խմբագիրն է, իր թերթին հետեւեալը կը հեռագրէ.— Նոյ. 17ի առաւօտուն Սէուլի ճապոնական դեսպան Մ. Հայաշի (Լոնտոնի համանուն դեսպանին ազգականներէն) ճապոնական դեսպանատունը հրաւիրեց Քորէայի բոլոր նախարարները։ Անոնց բացատրեց թէ Քորէայի հանդէպ Ճապոնի քաղաքականութիւնը հիմնուած է երկու տէրութեանց փոխադարձ ինքնապաշտպանութիւնը զօրացնելուն և անոնց փոխադարձ երջանկութիւնը ու բարօրութիւնը ապահովելուն վրայ։ Հարկ էր նախ ասոր համար Քորէայի արքունիքին հաւանութիւնը առնել և հետեւաբար Ճապոնի կայսրը Մարքիզ Իթօն ղրկեց Քորէայի կայսր մօտ։ Դումարտամը տեւեց կէս օրէ վերջ մինչեւ ժամը 4։ Մ. Հայաշի Քորէայի արքունիքը գնաց, և առաջարկեց որ Մարքիզ Իթօյի առաջարկութիւնները ընդունուին պայմանագրութեան մը ձեւով։

Որովհետեւ Քորէայի նախարարները մինչեւ գիշերուան ժամը 8 որոշման մը չյանգեցան, Մարքիզ Իթօ ալ արքունիք հրաւիրուեցաւ, և յայտարարեց թէ Քորէա պէտք է ստորագրէ այդ պայմանագրութիւնը, որովհետեւ հետեւանքները օգտակար պիտի ըլլան իրեն։ Ամբողջ գիշերը Իթօ Մարքիզը ընաւ չքնացաւ, և Քորէայի բոլոր արքունի պաշտօնատարները շատ զարմացան որ ծերունի Ճապոնցի պետական մարդը այսքան կորովով աշխատեցաւ ամբողջ գիշերը առանց յոգնելու։ Քորէայի կայսրը խնդրեց որ երթայ քիչ մը քնանայ որպէս զի իր առողջութիւնը չվտանգուի։

Ի պատասխանի, Մարքիզ Իթօ յայտարարեց թէ Ճապոն պիտի երաշխաւորէ Քորէայի ամբողջութիւնը և բարօրութիւնը։ Ինք միշտ պատրաստ է պետական գործերու մասին հարկ եղած կարծիքները յայտնել, որովհետեւ Քորէայի կայսրը անսահման վստահութիւն ունի անոր իմաստութեան և անկեղծութեան վրայ, այնպէս որ պատերազմին սկիզբները ինքնաբերաբար Սէուլ հրաւիրած էր զայն ինչ ինչ խնդիրներու խորհրդակցութեան համար։

Մ. Հայաշի Ճապոնի արտաքին գործոց նախարարին յանձնեց հետեւեալ յայտարարութիւնը։

«Պատմութեան սկիզբէն ի վեր Ճապոն և Քորէա միշտ հասարակաց շահեր ունեցած են, և ամէն անգամ որ Քորէայի ամբողջութեան վնաս հասնէր, Մ. Արեւելքի խաղաղութիւնը կը վտանգուէր։ Ասոր պատճառը մեծ մասամբ Քորէայի արտաքին գործոց վարչութիւնը Ճապոնի ձեռքը չըլլալն էր։ Այնցեալ տարիէն ի վեր արդէն երկու առժամանակեայ համաձայնութիւններ կնքուած են Ճապոնի և Քորէայի միջեւ։ Ցիրեալ համաձայնութեան սկզբունքը ա՛լ աւելի ամրապնդելու նպատակաւ հարկ է ստորագրել այս յայտարարութեան կցուած պայմանագրութիւնը։

Պայմանագրութիւնը ստորագրուեցաւ Նոյ. 18ի առաւօտուն։ Քորէայի կայսրը սիրով ընդունեց պայմանագրութիւնը։ Սակայն Քորէայի քանի մը նախարարներ սաստիկ ընդդիմացան։

Ճապոնցիք Քորէայի մէջ զինուորական պատրաստութիւններ կը տեսնեն երկիրը ամէն պատահականութեան առջեւ ամրացնելու համար։

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ԱՐՏԱՔԻՆ ԲԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ.— Նիւ Եորք Սբնի Ուաշինկթընի թղթակիցը կը հեռագրէ թէ Գերմանիա վերջերս յայտնէ Միացեալ Նահանգաց կառավարութեան կարծիքը հարցուց անգլիական համաձայնութեան մասին, յայտարարելով միանգամայն թէ այդ համաձայնութիւնը կը վնասէ միւս Տէրութեանց առեւտրական շահերուն։ Գերմանիա կ'առաջարկէ Միացեալ Նահանգաց հետ գործակցիլ և Անգլիայէն ու Ֆրանսայէն մանրամասն բացատրութիւններ պահանջել իրենց գաղթական ու առեւտրական համաձայնութեան վերաբերեալ։ Ցայսմի չէ թէ Ամերիկա ի՛նչ պատասխան տուած է, բայց իրաւունքի չըրջանակներու մէջ կը խօսուի թէ Ամերիկայի արտաքին գործոց նախարարութիւնը բնաւ պատճառ չունի դժգոհ մնալու անգլիա-ֆրանսական համաձայնութենէն։

ՖԼԱՆՏՐԱՑԻ հանգուցեալ կոմսը 1 միլիոն 200,000 անգլ. ոսկիի անձնական հարստութիւն մը կը թողու։ Տարկաւին կապ գտնուած չէ։ Սաքսոնիոյ մայր թագաւորին և Ռումանիոյ գահաժառանգ իշխանը Ֆլանտրայի ապարանքը կը գտնուին իրենց մօտաւոր ազգական։

ՆԵՒԱ ՍԱՌԱԾ.— Երկուշաբթիէն ի վեր Նեւա գետը սկսաւ սառիլ, ինչպէս կ'ըլլայ ամէն տարի այս եղանակին։ Բոլոր շոգենաւերը նաւահանգիստն կը փութան դուրս ելնել, սառոյցներու մէջ չբռնուելու համար։

ՍՈՎՐ ՃԱԲՈՆԻ ՄԷՋ.— Լոնտոնի ճապոնական դեսպանատունը կը ծանուցնէ թէ ճապոնական կառավարութիւնը իր հարցման պատասխանելով կ'ըսէ թէ Ճապոնի հիւսիսային մասին մէջ սովը ա՛յն աստիճան խիստ չէ որ պատասխանէ դրամական օգնութիւն խնդրելու պէտք ըլլայ։ Բա այսմ, թէեւ մինչեւ հիմա ազնիւ նուիրատուներէ կողմէ դեսպանատունը հասած նպաստները Ճապոն զրկուած են, բայց այսուհետեւ դեսպանատունը նոր նպաստներ չի կրնար ընդունիլ արտահամանի համակրողներէն։

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ԹՒՊԷԹ.— Սթանսարս հեռաւելը կը յայտարարէ.— Անհիմն է այն լուրը թէ Կալկաթայի մէջ ստորագրուած է անգլուեթիպէթական համաձայնութիւն մը։ Նոյն համաձայնութիւնը արդէն չատ մը ամիսներէ ի վեր դրութիւն ունի և կը գործադրուի, բայց չինական կառավարութիւնը տակաւին իր պաշտօնական հաւանութիւնը չէ տուած իբրեւ գերիշխան պետութիւն։ Բանակցութիւններ կ'ըլլան Կալկաթայի մէջ հնդկական կառավարութեան և Բեքինէն յատկապէս զրկուած չինացի ներկայացուցչի մը միջեւ, բայց ելքը տակաւին չի տեսնուիր։ Կացութեան մէջ նոր փոփոխութիւն չէ եղած. Զինաստան գլխաւորապէս կը պնդէ փոխել անգլուեթիպէթական պայմանագրութեան ինքնորդ յօդուածը, մինչ անգլուհնդիկ կառավարութիւնը բացարձակապէս կը յայտարարէ անփոփոխ պահել այդ յօդուածը, որուն համեմատ օտար Տէրութիւնները չեն կրնար Թիպէթի մէջ մենաշնորհներ ձեռք բերել։ Այսու հանդերձ, կը յարէ Սթանսարս պաշտօնապէս, այս բանակցութիւնները կարեւորութիւն չունին, քանի որ արդէն անգլուեթիպէթական պայմանագրութիւնը կը գործադրուի, Մեծին Բրիտանիոյ համար խնդիր չէ, և Զինաստանի հաւանութիւնը լոկ ձեւակերպութիւն մըն է։

ԱՆԴԼԻՒՀՆԴԻԿ ԹՂԹԱՏԱՐԸ.— Ֆրանսայի հանրօգուտ շինութեանց նախարարութեան վարկերուն վիճաբանութեան մէջոցին, երեսփոխան Մ. Բիլիօն կառավարութեան հարցում ուղղեց Սիրլօնի թիւնէլին շինութեան վրայ, որ կրնայ Ֆրանսայի դարձնել դէպի Գերմանիա և դէպի Անգլիա առեւտրական հաղորդակցութեան հոսանքը, որ Մ. Կոթաս թիւնէլին միջոցաւ ի մեծս Ֆրանսայի դարձած էր։ Նախարարը կ'առաջարկէ Իտալիոյ և Զուիցերիոյ կառավարութեանց կողմէ բացուած այդ Սիրլօնի թիւնէլը ֆրանսական գիծերուն կցել Վալօրպի ճամբով, որ աւելի ածան և աւելի դիւրին պիտի ըլլայ քան Ֆօսիէ գիծը։ Նախարարը յարեց թէ անգլուհնդիկ թղթատարական սպասարկութեան համար ալ ճամբայ մը ձեռք պիտի բերուի այսպէս, հիմակուան ճամբէն աւելի արագ, որովհետեւ Մեծն Բրիտանիա կ'աշխատի կարելի եղածին չափ կարճ ճամբան գտնել իր հնդկական թղթատարին համար։

ՔԱՆԱՏԱՑԻ ԴԻՒՑԱԶՆԻ ՄԸ ԱՐԶԱՆԸ.— Քանատայի Խորհրդարանին աւագ դրան առջեւ անցեալ օր բացումը կատարուեցաւ ի յիշատակ Բանատացի դիւցազնի մը կանգնուած արձանին։ Լորտ Կրի այս առթիւ բանախօսութիւն մը ընելով ի վեր հանեց Բրիտանական Տէրութեան հպատակներուն անձնազոհութեան ոգին։ Արձանը կը յաւերժացնէ յիշատակը Հէնրի Ալպերթ Հարբերի որ Օր. Պէսի Պլէյրի կեանքը ազատելու իր Ջանքին առն Օթաւա գետին մէջ խեղդուեցաւ 1901 Դեկտ.ին։ Լորտ Կրի ըսաւ.— «Տարի մը առաջ Հարաւային Ափրիկէ Բօսէզիոյի մէջ ուրիշ անգլիացի քաղաքային պաշտօնատարի մը չերմին առջեւ կը կը գտնուի։ Այդ պատուական քաղաքացին, որ բնիկներուն դէմ կռուի մը մէջ մահացու կերպով վիրաւորուած էր իր վերջին հանգստարանը տարուելու ճամբուն վրայ ըսաւ.— «Լա՛ւ, Անգլիացիի մը համար մեծ բան է մեռնիլ իր Պետութեան ծառայման համար։» Քանատայի վարչապետ Սըր Վիլֆրիտ Լորիէ յանուն կառավարութեան խօսելով, ըսաւ թէ կառավարութիւնը պատրաստ կը համարի յանձնաժողովին ձեռքէն ընդունելու այս արձանը, և օրով հոգ պիտի տանի անոր համար՝ իբրեւ փայլուն վկայութիւն ազնիւ գործի մը։

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՍԱԿԱՐԱՆՆԵՐԸ.— Նոյ. 21 թուով կը հեռագրեն Նայէ Ֆրայէ Բրեսսէի.— Բարիզի սակարանը արտաքին նպաստաւոր լուրերուն վրայ ամուր բացուեցաւ, թէ՛ մասնաւոր շահագործները և թէ ընկերութիւնները առատ գնումներ կատարեցին։ Ոգեւորութիւնը մինչ կ'աւելնար սակարանական արտաքին նպաստաւոր հեռագիրներուն վրայ։ Թէ՛ ֆրանսական Ռանթը, և թէ մասնաւոր ճարտարարուեստական և երկաթուղիի թուղթերը խիստ գոհացուցիչ վիճակ մը ունէին մինչեւ Սակարանին փակման ժամը։ Պանքայի և վարկի թուղթերը ամէնէն աւելի ամուր բռնուեցան։ Այսպէս Բրկէի Լիօնէ 7, և Պանք տը Ֆռանս 5 ֆր. բարձրացան։ Արտաքին թուղթերէն Օսմ. Միացեալը մանաւանդ ամէնէն աւելի ամուր բռնուեցաւ։ Ցունական և պուլկարական Արտաքիններն ալ նմանապէս։ Ռուսական թուղթերն ալ բարձրացան։ Ռուս ճարտարարուեստական թուղթերը նմանապէս։

Լոնտոնի Սակարանէն եւս նոյն նըպաստաւոր լուրերը Նոյ. 21 թուականով։

"ՀԻԼՏԱՅ,Ի ԱՂԷՏՔԸ

ՈՂՋ ՄՆԱՑՈՂՆԵՐՈՒՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Մեռեալներուն թիւը 128

Ս. Մալոյի բացերը Հիլտայի կորբասեան պատմութիւնը իր եղերական ոյժը աւելի կը սաստկացնէ ցորչափ երեւան կուգան մեծ աղէտքին մանրամասնութիւնները։ Ամբողջ կորուստը 128 հոգի է։

Ազատուողներէն ձէյմս Կրինթը միակ ազատուած անգլիացին, 48 տարեկան է, և 35 տարիէ ի վեր իր կեանքը ծովու վրայ անցուցած է։ Նաւուն հիւանդանոցի խուցին մէջ նստած իր նախաճաշը կ'ընէր, երբ աղէտքը պատահեցաւ։ Կուրացուցիչ փոթորիկ մը զայրագին թափով կը մոլեգնէր նոյն միջոցին, այնպէս որ նաւուն մէկ ծայրէն միւսը անկարելի էր տեսնելը։ Հովը կը մաղէր և ծովը խիստ ալեկոծ էր։ Սակայն տասանիլ և երեքալ ատդին անդին, տաքը վայրկեան վերջ չդեսնուեր երկուքի հեղեցաւ, ետեւի կողմը անհետ եղաւ, և առջեւի մասը ժայռին վրայ կառչած կը մնար։ Ամէն մարդ իր տեղը կը գտնուէր։ Ահ ու սարսափ չտիրեց։ Հրթիռներ արձակուեցան, և փոքրիկ եղան մակոյկները ծովը իջեցնելու, բայց եթէ նոյն իսկ աւելկոծ ծովը ներէր, մակոյկները կտոր կտոր պիտի ըլլային ժայռերուն վրայ, որոնք մեր երկու կողմերը կը գըտնուին։ Վագեցի գլխաւոր կայմին կողմը երբ սոսկալի ալիք մը աւելց սրբեց նաւակամրջին վրայ գտնուած բոլոր ողջ մնացողները. մագլցեցի կայմին ծայրը՝ մինչեւ կանթեղին մօտ. ուր մնացի մինչեւ ազատմանս վայրկեանը։ Դիշերը ձիւնը մաղր կարկուտի փոխուած էր, և սոսկալի էր։ Արիւնս չսառեցնելու համար ոտքերս չարունակ կ'երերցնէի, և երբեմն մէկ և երբեմն միւս ձեռքս բերանս կը տանէի ազատցնելու համար։ Կայմը հաստատուն անկիւնի մը կրթնած էր, ուստի դժուար չէր կառչիլը, բայց վտանգը ա՛յն էր որ կրնար կտրիլ»։

«Հիլտայ»ի ուղեւորներուն ամենամեծ մասը սոխակաճառ էին, որոնցմէ մին հետեւեալ պատմութիւնը կ'ընէ.—

«Հիլտայ»ի մէկ կայմին կտորին կառչելով փրկուեցայ, մութին մէջ մեր տակէն յուսահատութեան և անձկութեան աղաղակներ կը լսուէին, որոնք ի վերջոյ մարեցան, նշան մըն էր ասիկայ թէ ծովը աւլած տարած էր ամէնքն ալ։ Քանի մը հոգի էինք կայմին կառչող, մեր մառները կը սկսէին սառիլ, յուսահատութիւնը նոր ոյժ մը տուած էր մեզի, բայց տեսնելով որ այլեւս անկարելի պիտի ըլլայ, սկսանք պոռալ։ Քիչ յետոյ անզգայ եղանք, և չեմ գիտեր թէ ի՞նչպէս ազատուեցանք։»

*** «Հիլտա» Ս. Մալոյէն հարիւր եարտա հեռի ցից խարակներուն մէջ տեղը ջարդուբարդ վիճակի մէջ պառկած է փոքրիկ կիսայրջնակի մը ձեւով, մակընթացութեան ժամանակ վեր կը բարձրանայ, և յետոյ դարձեալ կը նստի։ Փարոսին պահապանները ա՛յ «Հիլտայ»ի հրթիռներուն և ոչ ալ ոնոր սուլիչին ձայնը լսեցին, թէեւ իրենցմէ չատ քիչ հեռի էր։

*** Դիրքարտ նաւապետ Կրեկորիի մարմինը Ս. Մալօ տարուեցաւ յատուկ շոգենաւով։ Մարմինը ծածկուած էր ֆրանսական եռագոյն դրօշով, և ուղղակի հիւանդանոց տարուեցաւ, ուր խոշոր սրահ մը յատկացուած է «Հիլտայ»ի զոհերուն դիակներուն համար։ Ցետոյ ամէնքն ալ Անգլիա պիտի ղրկուին։ Նաւապետին մարմինը խորակուած շոգենաւին մէջէն գտնուեցաւ։ Աջ ձեռքին մէջ տակաւին ազատարար գոտի մը բռնած էր, և թեւերն ալ կայմերէն մէկուն փաթթուած։ Մարմինը տառած էր, յայտնի էր թէ այդ քաջ մարդը մինչեւ վերջին պահուն իր պարտքը կատարած էր, եւ անօգնական ուղեւորները ազատելու համար իր ձեռքէն եկածները ընելէն վերջ միայն իր անձին ազատման աշխատած էր։

Ֆրանսական կառավարութիւնը Թորֆիլանաւեր ղրկեց «Հիլտայ»ի բեկորներուն մօտ խուզարկութիւններ կատարելու համար։ Ս. Մալոյի եւ Տիւնանի կառավարիչներն ալ յատուկ շոգենաւով աղէաքին վայրը գացին։ Տակաւին չատ մը դիակներ կան շոգեներին մէջ և մօտերը։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ԲԱՐԻԶ, 23 Նոյեմ.— Գաղթային չրջանակներու մէջ կ'ըսուի թէ փոխառութիւն մը պիտի կատարուի՝ Ֆրանսական Բանկոյի վիճակը բարւոքելու համար։

—Ֆրանսական կառավարութիւնը ծանոյց Գերմանիոյ թէ Մարոքի գործերուն Դեսպանախորհուրդին համար ֆրանսական պատուիրակ կարգուած է Մ. Ռէվուալ։

ՊԷՐԼԻՆ.—Վոսիշէ Ջայթունկ կը ծանուցանէ թէ Պառոն Ռոզէն գերմանական պատուիրակ պիտի կարգուի՝ Մարոքի Դեսպանախորհուրդին։

ԼՈՆՏՈՆ.—Թայմզ և Տէյլի Նիւզ կը ծանուցանեն թէ Պալֆուրի դահլիճին հրաժարականը մօտալուտ է։ Մր. Պալֆուր ազատական կուսակցութեան պիտի առաջարկէ նախարարութիւն մը կազմել, եթէ Թագաւորը հաւանի։ Խորհրդարանը կարճատեւ նստաշրջանի մը համար պիտի գումարուի և քիչ յետոյ պիտի ցրուի, որպէս զի նոր տարւոյն կարելի ըլլայ նոր ընտրութեանց ձեռնարկել։

—Կը ծանուցուի թէ վաղը Անգլիոյ նախարարները գումարում մը պիտի ունենան։ Այդ խորհրդակցութիւնը այս մէջտեղս արտասովոր ըլլալով, կը կարծուի թէ Խորհրդարանին լուծումը կամ նախարարութեան հրաժարականը մօտալուտ է։

ՄԱՍՐԻՏ.—Էբոխա կ'ըսէ թէ Վիլհէլմ կայսրը, յառաջիկայ Մարտին, այցելութիւն պիտի տայ Ալֆոնս Թագաւորին։ իսկ Անգլիոյ Թագաւորն ալ Ապրիլին պիտի այցելէ Ալֆոնս ԺԳ.ի։

—Սպանիոյ Երեսփ. Ժողովին մէջ պատերազմական նախարարը ծրագիր մը ներկայացնելով, արտօնութիւն ուզեց Բրէօզոյի գործարանին յանձնարարելու 200 արագահարուած թնդանօթներ՝ յարակից իրեղէններով։

ՎԱՐՇԱՒԻԱ.—Ահռելի ընդհարում մը յառաջ եկաւ վաճառարտ և ճամբորդի յատուկ երկու կառախումբերու միջեւ, Նասդէլոք և Գոնսէօին կայարաններուն միջեւ. բազմաթիւ մարդիկ մեռան կամ վիրաւորուեցան։

ՊԷՐԼԻՆ.—Գերման թերթերը տեղեկութիւններ կը հաղորդեն գերմանական Ափրիկէի մէջ վերջերս կատարուած ճակատամարտի մը վրայ։ Կ'ըսեն թէ Սթէնկել տեղակալը քանի մը գիւղեր քանդեց Ռիլէմպիի և Վիրիմայի մէջտեղը եւ ուտելիքներ գրաւեց քանի մը ընիկներ սպանելէ և մէկ քանին ալ գերի բռնելէ ետքը։ Երեք չաթի օր 1000 ընիկներ յարձակեցան Ռիզաթայի վրայ՝ չորս կողմէ, բայց բազմաթիւ մեռելներ թողելով ետ մղուեր են։ Գերմանները կորուստ չունին։

ՆԱՆԹ.— Թրամուէյի վկոն մը Լուտա գետին մէջ ինկաւ զսպանակը ուրուած ըլլալուն հետեւանքով, երբ ելեւէջն ի վար կ'իջնէր։ Երկու պաշտօնեաներ և երկու ուղեւոր աղատուեցան. իսկ միւսները խեղդուեցան։

ՓԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԷՆ

ԴԱՏԱՍՏԱՆԱԿԱՆ Խորհուրդը երէկ գումարուեցաւ Պատրիարքարանի մէջ նախագահութեամբ փոխանորդ Սրբազանին և զբաղեցաւ կարգ մը ամուսնական խնդիրներով։

ՄԱՑՐԱԲԱՂԱԲԻՍ ազգ. վարժարաններու չրջանաւարտներէն մէկ քանիները իրենց քննութիւններուն մէջ յաջողած չըլլալով, անցեալ և այս չաթաթ Ուսումն. Խորհուրդին կողմէ դարձեալ քննութիւն մը անցուցին, որոնց մեծագոյն մասը յաջողած ըլլալով, անոնց ցանկը պիտի ներկայացուի Ս. Պատրիարք Հօր, որ պիտի որոշէ հանդէսին օրը՝ չրջանաւարտներուն վկայականը բաշխելու համար։

ԽԱՍԳԻՒՂԻ քարոզիչ Տ. Գարեգին վրդ.ի Սիս մեկնելուն առթիւ, տեղւոյն Թաղ. Խորհուրդը մտադրած է ալ մնայուն քարոզիչ չպահել, իր պիտոյէն անձկութեանը պատճառաւ, այլ մայրաքաղաքս գտնուող վարդապետներէն խնդրել որ մէկ մէկ կիրակի իրենց պարապ միջոցներուն, անձնուիրաբար քարոզին տեղւոյն Ս. Սահակեան եկեղեցիին մէջ։

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ երէկ գումարուեցաւ Ղալաթիոյ Խորհրդարանը և իր մէջ այլոց զբաղեցաւ հետեւեալ խնդիրներով.—

1. — Խորհուրդը չարաւնակելով ըստ. վարժարանաց կրթ. ծրագրին հին և նոր հայերէնի մասերուն քննութիւնը, բաւական խորհրդակցութենէ յետոյ, վերջնապէս ընդունեց զանոնք։

2. — Բիւզանդ էֆ. Պօղոսեան գրով մը ներկայացուցած էր իր պատրաստած «Տեսական և գործնական քերականութիւն՝ աշխարհիկ լեզուի» անուն գործը և խնդրած էր յետ քննութեան վաւերացնել զայն։ Խորհուրդը որոշեց ըստ կանոնի քննութեան ենթարկել զայն և յետոյ արդիւնքին համաձայն տնօրինել կարեւորը։

ՀԱՆԳՈՒԻՑԵԱԼ Գէորգ Փափազեան Ամիրայի հոգեհանգստեան մասնաւոր Պատարագը որ յետաձգուած էր հանգուցեալին պարագաներուն խնդրանաց վրայ, վաղը պիտի կատարուի Դումգաբուի Դրսի Ս. Յարութիւն եկեղեցիին մէջ, ձեռամբ քարոզիչ Տ. Տաճատ Մ. վրդ. Ոսկանեանի։

ԲՈՂՈՔԱԿԱՆ ԲԵՄ

Վաղը պիտի քարոզեն.—

Բերայի մէջ ժամը 4.15ին Վեր. Ա. Պ. Շմաւոնեան։

Կէտիկ-Բաշայի Ամերիկեան Վարժարանին մէջ ժամը 5.15ին Պատ. Բ. Ս. Ճէֆիրեան։

Սկիւտարի մէջ ժամը 5ին Բրօֆ. Ե. Հ. Ճէֆիրեան։

Պայազիտ-Հասսի մէջ ժամը 5.45ին Վեր. Ե. Գ. Գրիգորեան։

Խասգիւղի մէջ ժամը 8ին Պատ. Ս. Ե. Զորիկեան։

∴ Երիտ. Քրիստ. ընկ.եան աղօթաժողովը տեղի կ'ունենայ ժամը 9.45ին Դումգաբուի Ռէսդին մէջ։

∴ Լանկայի եկեղեցին Հաղորդութեան Ս. Խորհուրդը պիտի կատարէ վաղը, ժամը 2.30ին, Պայազիտ Հասսի մատուռին մէջ։ Սեղանին պիտի սպասաւորեն Տօք. Ր. Զէյմպէրս և Վեր Ե. Գ. Գրիգորեան։

ՏԱՐԵՑՈՅՑ ՆՇԱՆ-ՊԱՊԻԿԵԱՆ 1906

Ցառաջիկայ չաթաթ հրապարակ կ'ելլէ Նշան-Պապիկեան գրատան կողմէ հրատարակուած 1906ի ընդարձակ Տարեցոյցը ճոխ պարունակութեամբ ու հեռաքրքրաշարժ նիւթերով։ Այս պարբերական հրատարակութեան մէջ, ամէն դասակարգի յատուկ յօդուածներ, օգտակար ու հաճելի ժամանցներ և գրական ու երգիծական պատառիկներ իրարու կը յաջորդեն։ Այս Տարեցոյցին Խմբագրութեան մէջ մեծ բաժին մը ունեցած է Թերթիս սիրուած աշխատակից ու ծանօթ երգիծաբան Երուանդ Թօլայեան, որուն անունը արդէն գրականական մէն է Տարեցոյցին գանելիք մեծ յաջողութեան։ Տարեցոյցը զարդարուած է ընտիր լուսանկարներով, որոնք մեծ խնամով պատրաստուած են Համպուրկի մէջ։

Գին 5 դրուշ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՄԱՄՈՒԼ

Արեւելեան Մամուլի 44 թիւը հրատարակուեցաւ գրական ճոխ պարունակութեամբ։ Յօդուածներ ունին հրապարակի վրայ ծանօթ գրողներ։ Կը ծախուի բոլոր լրագրավաճառներուն և ծխավաճառներուն քով։ Պոլսոյ գործակալն է Արիս աղա Ֆինճանճեան։

Տէր եւ Տիկին Հաւբարձում Սուճեան, Տէր եւ Տիկին Յովսէփ Ալեանճեան, ինչպէս նաեւ Լաթիճեան, Պէյճաճեան, Գայրճեան եւ Կարապետեան ընտանիքները ցաւ ի սիրտ կը ծանուցանեն մահը

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՄԱՐԻԱՄ ԼԱԹԻՖԵԱՆԻ

իրենց մօր, զոքանչին, մեծ մօր եւ ազգականին որ հանգաւ ի տէր երէկ գիշեր իր Գասրգիւղի բնակարանին մէջ։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի վաղը, Շաբաթ, 12 Նոյմ. ժամ 5ին, Խասգիւղի Ս. Ստեփանոս եկեղեցիին, ուր արդէն փոխադրուած է հանգուցելոյն մարմինը, որ պիտի ամփոփուի Խասգիւղի գերեզմանատունը, Լաթիճեան ընտանեաց դամբարանին մէջ։

Գասրգիւղ, 11 Նոյեմ. 1905

ԲԱՐԻԶԻ ՊՕՐՍԱՆ

BOURSE DE PARIS

24 Նոյեմբեր 1905

Տրանս.	3%	(3% Français)	99 92
Բէժի		(Tab. Turcs)	390 —
Օսմ. Միացեալ		(B. Nv. Unif.)	90 90
Երկաթուղի		(Lots Turcs)	137 75
Պանք Օթթ.		(Banque Ott.)	605 —
Ֆրանսական		(Transvaal)	68 —

ՏՕՔԹ. ԴԱՒԹԵՍԱՆ

փոխադրած է իր խպիճեն Բերա, Մեծ Փարմաք Գարու փողոց, 6 թիւ արարքմանին առաջին յարկը։

Հիւանդ կ'ընդունի ամէն օր կէս օրէ վերջ։

Կարօտ հիւանդները ծրի կը դարմանուին Երեքշաբթի և Ուրբաթ օրերը։

ՍԷԼԱՄԼԸԳ ՐԷՍՄԸ ԱԼԻՍԻ

Տիւնքի ձուման կիւնիւ Սէլամլըգ ըէսմը ալիսի Համիտիէ ճամիի չէրիֆիտէ իճրա պուրուլմուշ տըր։

ՆԵՐՔԻՆ

ԳԱՏԸՐ ԿԻՃԷՍԻՒ ասէին առթիւ, առջի գիշեր ժամը 1½ին, Վեհ. Սուլթանը, փառաւոր կառքի մը մէջ բազմած և իր դէմը ունենալով կայսերազուն իշխան Պիւրհանէտտին էֆէնտին և Սպարապետ Բիզա փաշան, Համիտիէ մզկիթը գնաց։ Մզկիթին բակին մէջ կը սպասէին Բարձր. մայր թագուհին և պալատական տիկիններ՝ կառքերով։ Ն. Վեհափառութիւնը գիշերուան աղօթքը կատարելէ ետքը, Մզկիթին Քիւրսի Շէյխի Շէրիֆ էֆ. քարոզ մը խօսեցաւ և բարեմաղթութիւններ ըրաւ կայս. արեւշատութեան համար։ Ժամը երկուքը անցած, Վեհ. Սուլթանը, փառաւոր կառքի մը մէջ բազմած եւ իր դէմը ունենալով կայսերազուն իշխան Պիւրհանէտտին էֆէնտին և Սպարապետ Բիզա փաշան, Կայս. Պալատ վերադարձաւ։ Կայս. Պալատան չրջակաները, Համիտիէ մզկիթը, ժամացոյցի աշտարակը և պարէզները, մըզկիթները, օսմ. պահակաւորները, մարտանաւերը և աշտարակները չքեղազարդուած էին։

∴ Կայս. Իրատէի մը համաձայն, նոյն գիշեր չաքարեղէն, թէյ, պիւսքիւի և սիկառէթ բաշխուեցան զինուորներուն և դրամական պարգեւներ բաշխուեցան աղքատներուն։

∴ Էվգաֆի նախարարութեան կողմէ, գիշերը իֆթարի սեղան մը արուեցաւ Պէշիքթաշի Սինան Փաշա մզկիթին յարակից չէնքին մէջ։ Ներկայ էին Էվգաֆի նախարար Թիւրխան փաշա եւ նոյն նախարարութեան պաշտօնեաները։ Էվգաֆի նախարարութեան կողմէ, կայս. Պալատ մատուցուեցան պատուղներ և չաքարեղէններ՝ յանձապակիի կայս. գործարանին արտադրութիւններէն զեղակերտ անօթներու մէջ դրուած եւ մետաքսէ ծածկոցներով ծածկուած։

∴ Էսկի Ալի Փաշայի չրջակայքը, Խրգայի Շերիֆ մզկիթին մէջ պահուած Մարգարէի Մօրուքին պահպանակը առնլի գիշեր բացուեցաւ հանդիսաւոր աղօթքներով և երկիւղածութեամբ մեծարուեցաւ բարեպաշտներու կողմէ։ Նոյնպէս երէկանկիշաակ Մեհէմմէտ Խան Դ.ի կողմէ Սկիւտարի մէջ հիմնուած Նէյլի մզկիթին մէջ պահուած Մարգարէին նալինը պարունակող սնուկը բացուեցաւ հանդիսաւոր աղօթերգութիւններով։ Այս առթիւ բարեմաղթութիւններ եղան կայս. արեւշատութեան համար։

ՊԱՑՐԱՄ.— Պաշտօնական Զեկոյց մը, Պոլսոյ դատաւորին մէկ որոշմանգրին համաձայն, կը ծանուցանէ թէ Բամազան ամիսը կիրակի սկսած ըլլալով, եթէ 29ի յառաջիկայ կիրակի գիշերը լուսնի մանիկը չտեսնուի, 30 օրը ամբողջացած նկատուելով, երեքշաբթի պիտի սկսի Պայրամը։ Կայս. Իրատէ մը վաւերացուց այս օրոշմագիրը։

ԸՆԴՀ. ԱՄՍԱԹՈՇԱԿ. — Եկեղեցական նախարարութիւնը երէկ սկսաւ մէյմէկ ամսաթոշակ վճարել կառավարական պաշտօնեաներուն։

ՊԱՂՏԱՏԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆ.— Գերման հռչակաւոր գիտնականներէն Տօքթ. Վիսման որ երկու տարի առաջ Սիւրիոյ և Մեզոպոտամիոյ կողմերը ուղեւորութիւն մը կատարած էր, Տայչ Ազիաթիչէ գիտական ընկերութեան նիստին մէջ երկար բանախօսութիւն մը կատարեց Պաղտատի մեծ երկաթուղիին վրայ որուն ամփոփոյթն է հետեւեալը.— Պաղտատի երկաթուղին, Անատոլուի երկաթուղիներուն ամէնէն կարեւորը ըլլալով, Գոնիայէն սկսելով հարաւ արեւելեան ուղղութեամբ Տաւրոսի լեռնաշղթային քովանցքէն Առաման պիտի երկարի և յետոյ Հալէպի ու Այնթապի մէջտեղէն Եփրատ և Մուսուլի ճամբով ալ Տիգրիս և անկէց Պաղտատ պիտի հասնի։ Պաղտատէն ալ Պասրայի ճամբով պիտի երկարաձգուի մինչեւ Պասրայի ծոցը։ Այժմ, չինութիւնները առաջացած են մինչեւ Տաւրոսի ատորոյը։ Այս մեծ գիծին օգտակարները ամէն տարակոյսէ վեր է։ Միջագետքի առեւտրական փոխադրութիւնները միայն Տիգրիսի գետահոսանքին միջոցով կը կատարուին։ Պասրա բերուած ապրանքները փոխադրութեանց միջոցներու չգոյութեան պատճառաւ ամիսներով կը մնան մթերանոցներու մէջ։ Այդ կողմին երկրագործական արտադրութիւնները աւելի են տեղւոյն պէտքերէն։ վաճառականութեան և երկրագործութեան զարգացումը կապ ունի Միջերկրականի և Պասրայի ծոցին երկաթուղիով միացման հետ։ Իսկէնտրունի և Հալէպի միջեւ երկաթուղին չինութիւնը բաւական ծախք պիտի պատճառէ և գիծը որչափ որ կարաւանի ճամբուն պիտի հետեւի, երկու քաղաքներու միջեւ գտնուած լեռնաշղթաները և ճահիճները լուրջ արգելքներ են։ Հալէպի չրջակայքի հողերը խիստ բերրի են և հիւսիսային Սիւրիոյ այդ կարեւոր վաճառաշահ քաղաքը զարգացման խիստ որամադիր է։ Քաղաքին չուկաներուն եռանդուն գործունէութիւնը և ցուցադրուած արեւելեան վաճառքներուն գեղեցկութիւնն ու ազնուութիւնը հիանալի են։ Իսկէնտրունէն Հալէպ երեք օրէն գացինք մենք։ Բայց Մուսուլ երթալու համար 13 ձի, ջորի և բաւականաչափ պիտոյք գնելու համար շաբաթ մը մնացինք հոն։ Երեք շաբաթ տեւեց դէպի Մուսուլ մեր ուղեւորութիւնը։ Մենք կարաւանի ճամբան ընտրեցինք։ Այս ճամբան Մարթինէն կ'սկսի և անապատներէ անցնելով մարգագետիններով կը վերջանայ։ Այս արուարձաւայրերուն հարաւային կողմերը Քիւրտեր կը բնակին։ կարաւանի ճամբուն վրայ կը բնակին Շէմը կոչուած արաբական ցեղը։ Միջագետքի բնակչութիւնը որամադիր է զարգացման, որով երկաթուղիին չինութիւնը խիստ գեղեցիկ օգտակարութիւններ պիտի ունենայ անոնց համար։ Մուսուլը կատարեալ գանձ։ Քաղաքին մէջ կատարեալ կանոնաւորութիւն կը տիրէ, վաճառականներուն չատերը ուսում տեսած ձեռնհաս անձեր են։ Գիծին հետեւելիք ճամբուն մասին որուած որոշման հակառակ, երկաթուղին Տիգրիսի ձախ եզերքը չպիտի քերէ, այլ աջ եզերքին պիտի հետեւի։ Տիգրիսի ձախ եզերքը չատ մը առուակներ և ջրանցքներ կան, որոնց վրայ սակայն կամուրջներ չգտնուելով դժուարութիւն կը քաշուի։ Բերքերը նաւերու միջոցով կը զրկուին, որով փոխադրութեանց ծախքերը կ'աւելնան։ Բնական արտադրութեանց մէջ քարիւղ ալ կայ, որ իրապէս յիշատակութեան արժանի է։ Մուսուլէն Պաղտատ դեռի ճամբով գացինք։ Միջագետքի այս մասը երկրագործութեան խիստ նպաստաւոր է։ Հոս հոն տեսնուած աւերակները ցոյց կուտան թէ հին ատեններ այդ երկրին մէջ արտակարգ կեանք մը կը տիրէր։ Հոս ամէնէն աւելի նպաստաւոր է բամպակի մշակութեան։ Անկաստօրէն կարեւոր պարագայ մըն է Պաղտատ, Պասրայէ և չրջակայքէն ուրիշ թեւի մը չինութեան ձեռնարկել և զայն բերել միացնել Գոնիա-Պաղտատ միակ գիծին։ Իմ կարծիքովս պետք է աշխատութիւնները սկսին թէ՛ Գոնիայէն և թէ Պասրայէն։ Պաղտատի երկաթուղին Պասրայի ծոց ժամանելը, օսմ. կառավարութեան համար զօրահանութեան մասին ալ մեծամեծ օգուտներ պիտի ապահովէ։ Առեւտրական արտադրութիւնները անքաղդատելի կերպով պիտի աւելնան, և Պաղտատի գիծը Եւրոպայի և արեւելեան Ասիոյ միջեւ երրորդ ճամբայ մը պիտի կազմէ Սիպերեան երկաթուղիին և Սուէզի ջրանցքին եռք։

∴ Համա-Հալէպ երկաթուղիին չինութիւնները փութով առաջ կը տարուին. միայն առաջին մասին մէջ 600 գործաւորներ կը բանին։ Ցառաջիկայ մայիսին ճամբան ամբողջովին աւարտած ըլլալով երկաթ գիծերուն զեռեղմանը պիտի ձեռնարկուի։ Առաջին կառախումբը Ցուլիսի սկիզբները Հալէպ պիտի ժամանէ։

ԵԷՄԻՆԻ կուսակալի փոխանորդ և զինուորական ընդհանուր զօրութեանց հրամանատար միւշիր Ֆէյզի փաշայի չնորհուած ականակուռ իմիթիայի պատանդանը տանելու պաշտօն ունեցող կայս. թիկնապահ հարեւրապետ Բիզա պէյ, որ Ն. Վեհութեան օրդին է, Շարգ չոգենաւով Հիւսէյտա մեկնեցաւ։

ՃԱԲՈՆՑԻ ՆԱԽԱՐԱՐ ՄԸ ՊՈԼՍՈՑ ՄԷՋ.— Ճաբոնի նախորդ նախարարներէն Պառոն Սայմացու երեքշաբթի օր Պոլիս ժամանեց իր անձնական քարտուղարին հետ։ Նախարարը առջի օր Ճաբոնցի ծանօթ վաճառական Մ. Նաքամուրայի հետ պտոյտ մը կատարեց։ Պ. Սայմացու Վիէննայէն եկաւ հոս եւ մեկնեցաւ Աթէնք։ Մեկնելէ առաջ ընդունեց Լէվանդ Հէրալտի մէկ խմբագիրը որուն յայտարարեց թէ ոչ մէկ մասնաւոր պաշտօն ունէր։ Խմբագրին հարցումներուն պատասխանելով Թուրքիոյ և Ճաբոնի յարաբերութեանց մասին, Ն. Վեհութիւն յայտնեց թէ ճաբոնական կառավարութիւնը մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայէ Օսմ. Կայսրութեան հետ իր բարւոք յարաբերութեանց, կը փափաքի առեւտրական դաշնագիր մը կնքել Թուրքիոյ հետ եւ նոյնիսկ մտադիր է Պոլսոյ մէջ ներկայացուցիչ մը անուանել։ Ժամանակէ մը ի վեր նախնական բանակցութիւնները տեղի կ'ունենան Վիէննայի օսմ. դեսպանին և ճաբոնի դեսպանին միջեւ, առեւտրական դաշնագրի մը կնքման համար։

ՑՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ամէնէն նշանաւոր գրագիրներէն Տիկ. Անտա Սէքոնտ, Պոլիս ժամանեց։ Հելլէն գրագիրուհին Բերայի Հերմէս երաժշտական Սիլլոգսին օրահին մէջ երեք գրական բանախօսութիւններ պիտի ընէ, երկուքը յունարէն և մէկը ֆրանսերէն՝ «Հելլենական արուեստը և կինը»։

ՆՈՐ ՄԱՐԴԱՀԱՄԱՐԸ.—Տրապզոնի Բիզէ գաւառակին մարդահամարը աւարտեցաւ։ Արձանագրուեցան 115,736 հոգի, նախորդ մարդահամարէն 1150 հոգի աւելի։

—Բումէլիի նահանգներուն մէջ մարդահամարի գործառնութիւնները շուտով աւարտելուն համար, Սէլանիկի կուսակալութիւնը հրահանգ ղրկեց պէտք եղած տեղերը։

ԱՆՏԱՌՆԵՐՈՒ ԵՒ ՀԱՆԳԻՍՈՒՆ նախարարութեան հրամանին վրայ, Տրապիզոնի նահանգին անտառներու առաջին քննիչ Ոսկան էֆ. Օրտու գնաց գաւառակին անտառային գործառնութիւնները քննելու։

ԷՏԻՐՆԷԻ հրկիզեալներուն ի նպաստ Աթէնքի մէջ կատարուած հանգանակութիւնը հասաւ 35,000 արախմիի։

ՀԱՐՈՒՍՏ ՀԱՆԳ ՄԸ.— Սիրիական էլ-Իֆպալ թերթը կը ծանուցանէ թէ Հիճազի երկաթուղիին գիծէն քիչ հեռու չատ հարուստ հանք մը գտնուած է, որ լաւագոյն կերպով չահագործուելով տարին 100,000 ոսկի հասոյթ պիտի կրնայ տալ։

ԳԱՏԸԳԻՒՂԻ մէջ, Այ-Թրիատա եկեղեցիին մօտ, եպիսկոպոսարան մը պիտի չինուի 4000 կանգուն գետնի մը վրայ։ Ծախքը, 2000 ոսկի, պիտի հոգայ տեղւոյն մեծարգոյն Տ. Եէրմանոս։

ՀՐՇԷՋ ՄԵԳԵՆԱՑ.— Էնկիւրիի թաղապետութիւնը կուսակալ պէյին նախաձեռնութեամբ հրդեհի անգլիական երկու ջրաբերել տուաւ, թամաեան էֆ.ի միջոցաւ։ Երբ քաղաք ջուր բերելու աշխատութիւններն ալ աւարտին, այն ատեն ո և է հրդեհի պարագային կարելի պիտի ըլլայ դիւրաւ պայքարիլ արկածին դէմ։

ՕՍՄ. ՊԱՆՔԱՑԻՆ, ԲՐԷՏԻ ԼԻՕՆԷԻ ԵՒ ՊԱՆՔ ՏՕՐԻԱՆԻ բոլոր ճիւղերը գոց պիտի ըլլան Պայրամի առաջին օրը։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀՐԴԵՀ.— Հոկտ. 26ի գիշերը արկածով հրդեհ ծագեցաւ Պաֆրայի հեռագրատան չէնքին տակի խոտի մթերանոցին։ Բոցերը տարածուելով այրեցան 5 վաճառատուն, որոնց մնացածները 450 ոսկիի չափ են։ Հեռագրատան չէնքն ալ այրեցաւ կարգ մը մեքենաներով և գործիքներով։ Բոլոր պաշտօնական և անպաշտօն թուղթերը հրոյ ճարակ եղան, միայն թղթատարական աւանդները, ծրարները և այլն աղատուած են։ Հեռագրական հաղորդակցութիւնները չդադրելու համար, Սամսունի հեռագրատունէն պէտք եղած գործիքները ղրկուեցան Պաֆրա։

ԽՈՐՀՐԴԱՒՈՐ ԳՈՂՈՒԹԻՒՆ.— Էնկիւրիէն կը գրեն թէ կայսրանին մօտ, Ժիռօ վաճառատան մթերանոցը գողեր մտնելով փորձեցին դրամարկղը բանալ, բայց չյաջողեցան։ Երկու պահապանները կ'ըսեն թէ ոչինչ գիտեն այդ մասին և ասորիներուն բան մը չեն նշմարած։ Իրողութիւնը հոն է որ ոչ դուռը և ոչ պատուհանները բռնաբարուած են, մինչ դրամարկղը հետքեր կը կրէ և նոյնիսկ գործիքը հոն թողած են գողերը։ Ոստիկանութեան քննութիւնը ո և է լուսաբանութիւն չեն ընծայած դեռ և կասկածները կը ծանրանան միշտ պահապաններուն վրայ։

∴ Վատիկանէն կը ծանուցանեն թէ Մէսիմէրի եկեղեցին գողեր մտնելով տարին ինչ որ ձեռք ձգեցին, նոյնիսկ նուիրական անօթները։ Իշխանութիւնք կը փնտռեն խաչագողները։

ԱՆԽԻՂՃ ԱՌԵՒԱՆԳՈՒԹԻՒՆ.— Ինիպոյի մէկ գիւղին մէջ, անցածները հինգ հոգի գիշերուց բռնի կը մտնեն Թիմուրը օղլու Ալիի տունը և անոր աղջիկը կ'առեւանգեն։ Ճամբան սակայն, հէգ աղջիկը կ'ընդդիմանայ այս չարագործներուն, որոնք զայն կը խոշտանգէն բիրերով և դանակներով։ Աղջիկը կը մեռնի։ Չարագործներէն մէկը հասան կը ձերբակալուի, իսկ մեղսակիցները կը փնտռուին։

ԿՈՒԻ.—Վոսիար, Սարբեար, Գասրի անուն անձ մը ռէվոլվերով ծանրապէս վիրաւորեց ձկնորս Եաարը, որ թէեւ հիւանդանոց տարուեցաւ, սակայն քիչ եաքը մեռաւ։ Մեռնելէ առաջ յայտարարեց թէ Գասրի վիրաւորած էր զինքը, վասն զի տարի մը առաջ կռուած էին, և ատկէ ի վեր թշնամացած էր իրեն դէմ։ Ոճրագործը փախած է։

ՆԱԻԱՑԻՆ ԱՐԿԱԾ.— Խասգիւղի նաւավար Եաքօ, նախընթաց իրիկունը ժամը 12ին, Եէմիլէն 10 յաճախորդ առած Գասրմ Փաշա կ'երթար, երբ Ոակեղջիւրի չոգենաւ մը այդ նաւակին զարնելով երկու կտոր ըրաւ։ Մէջը գտնուողները թէեւ ծովը ինկան, սակայն ամէնքն ալ ազատուեցան։

ՇՐՋԱԲԵՐԱԿԱՆ

Կ. ՊՈԼԻՍ, 16 Նոյեմ. 1905

ԾՈՎԱՑԻՆ ԱՊՈՒՇՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ

ԼԱ ՖՐԱՆՔՖՕՐԴՈՒԱԶ

1865ին Ֆրանքֆորդի մէջ հիմնուած, Դրամագլուխ 10,000,000 ֆր.

ԼԱ ՖԷՏԷՐԱԼ

1881ին Զուրիխի մէջ հիմնուած, Դրամագլուխ՝ 3,000,000 ֆր.

Լ'ԷՆԴԷՐՆԱՍԻՕՆԱԼ

1897ին Տիւսէլտորֆի մէջ հիմնուած, Դրամագլուխ 3,750,000 ֆր.

Տէ՛ր,

Պատիւ ունինք ծանուցանել ձեզ որ Թուրքիոյ մէջ մեր գործերուն աւելնալուն պատճառաւ որոշեցինք համաձայնութիւն մը կազմել որ պիտի բաղկանայ մեր Ֆրանքֆորդաւոր ընկերութենէն, Զուրիխի Ֆէտերալ և Տիւսէլտորֆի Էնդէռնասիօնալ ընկերութիւններէն։ Այս ընկերութեանց Թուրքիոյ ընդհանուր գործակալը պիտի ըլլայ մեր արդի գործակալ Տիար Գառնիկ Ասատուրեան։ Ցուսալով որ պիտի հաճիք ձեր վստահութեամբ պատուել մեզ, ընդունեցէք եւն.

Ֆրանքֆորդաւորի Տնօրէն Բ. ՏՈՒՄԲԼ
Ֆէտերալի » Լ. ՔԷՕԼԷՐ
Էնդէռնասիօնալի » Ռ. ԼԱՄԷՌ

Կ. ՊՈԼԻՍ, 16 Նոյեմ. 1905

Տէ՛ր,

Վերոյիշեալ չրջաբերականին համաձայն, պատիւ ունիմ ծանուցանել ձեզ որ Թուրքիոյ ընդհանուր գործակալ կարգուած եմ նաև ծովային երկաթապոլգրութեանց, Զուրիխի Ֆէտերալին և Տիւսէլտորֆի Էնդէռնասիոնալին որոնք պիտի աշխատին համաձայնութեամբ Ֆրանքֆորդաւորի, որուն ներկայացուցիչն եմ արդէն։ Կը յուսամ որ պիտի հաճիք շարունակել Ձեր վստահութիւնը և ապահով եղիք որ լիուլի գոհ պիտի մնաք ինձ հետ ձեր ըրած գործերէն։

Ընդունեցէք եւն.

Ընդհ. Գործակալ
ԳԱՌՆԻԿ ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ

ԳԻԾԵՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐ

ԲԱՐԻԶ, 24 Նոյեմ. — Ուաշինկթընէ կը հեռագրեն թէ Հռոմի Միացեալ-Նահանգաց դեսպանը պաշտօն առանձնած է իր կառավարութիւնը ներկայացնել Ալէգիրասի միջազգային դեսպանախորհուրդին մէջ։

—Այս առաջ դեսպանատան մէջ, տեղի պիտի ունենայ Բօրթուկէզ գաղթականութեան ընդունելութիւնը։ Կէս օրէն վերջ Բօրթուկալի թագաւորն ու Հանրապետութեան նախագահը պիտի այցելեն Միւդէն։

ՏՕՔԹ. Ա. ԶՕԼԱՔԵԱՆ

Հաստատուած է Բերա, Շիշլի փողոց թիւ 20 բնակարանը և կը դարմանէ մասնաւորապէս նոր մէթոտներով ներքին, ստամոքսային, ազաց հին և նոր հիւանդութիւնները։

Կիրակի օրերէ զատ ամէն օրեր կէս օրէ վերջ հիւանդ կ'ընդունի 4—20

ՍԱԿԱՐԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆԸ

11/24 Նոյեմբեր 1095

ՕՍՄ. ՄԻԱՑԵԱԼ ՖՈՆՏԱԼԻՏԷ

Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ	Օ.Ո.	98.09½
Երէկուան էն բարձր գինը	»	98.15½
» էն վար գինը	»	98.07

ՐՈՒՄԷԼԻՒ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ	Ֆր.	134.50
Երէկուան էն բարձր գինը	»	134.50
» էն վար գինը	»	133.62½
Շիրքէթը Եարիէ		35.—
Օսմանեան Պանք		608.—
Պանք Նաս. Կրէս.		441.—
Տէրքոսի Լուրի ընկ.		247.—
Օսմ. Ապահովագր. Ընկ.	Լ. Օ.	3.82
Թրամվայի բաժնեթղթ		7.35
Բարափ Կ. Պոլսոյ		507.—
Թրանսվալ »		70.—
Քրէտի Ֆոնսիէ Էժիբսիէն	Ա.	311.—
» « »	Բ.	270.—

ԴՐԱՄՆԵՐՈՒ ԸՆԹԱՑՔԸ

Օսմ. ոսկին 100 ղ.էն	ղ. ֆր.
Ֆրանսական ոսկի	87.12
Անգլիական ոսկի	109.29
Թալ	90.20
Քրիմից	51.04
Մէճիտիէ արծաթ	107.—
Մէճիտիէ ոսկի	103.30
Բուղի Թղթադրամ	8.64

Սիմոսին Օրագիրը

Ծո՛, Կավե՛օշ, օրհնած բերանդ չքանա... կ'ըսէին բարեկամներս։
(բնաբան)

Բսել չըլա՛յ, չատ համեստ եմ։

Համե՛տ տրչափ հպարտ է մեր մեծ քանապետեղծուհին, խոնա՛րհ՝ քան Գաբուչինեան վարդապետ մը և աւելի կարճահասակ՝ քան... Եալտրշեան և Ալիքսանեան գումարուած ու բազմապատկուած։

Համեստութիւնը առաքինութիւն մը է, որ դժբաղդաբար ո՛չ կը խմուի ո՛չ ալ կը ծամուի. այս պատճառաւ հիմակուան մարդիկ չատ երես չեն տար անոր ու եթէ այսօր փափաքելու ըլլաք աշխարհիս երեսը քիչ մը համեստութիւն դանել, պէտք է դիմէք ուղղակի... Ռօպէր Էէվիի կամ Ռօզանթալի անքիմանիի խանութները։

Մեր համայնքին մէջ ես մի միայն մէկ հատ համեստ մարդ կը ճանչնամ, ան ալ... Թաւշանճեան սիրելի բարեկամս է։

Ու Թաւշանճեանէն ետք, իբր համեստ մարդու երկրորդ ու վերջին արպագրութիւն կը ճանչնամ ինքզինքս։

(Թէեւ ուրիշ համեստ մարդիկ ալ կան, օրինակի համար՝ Պատրիարքարանին բարպանները, Մարկոսիոս Ադաբէգեան, Ավրամ Այվազեան, Թազկան խորհուրդներու անդամները, Վահան Փափազեան մեծ հրապարակագիրը(?) և այլն, բայց ասոնք... փակագիծի մէջ կը մնան։)

Ժամը ութուն անգամ ինքզինքս կը գովեմ, բայց նորէն համեստ եմ, որովհետեւ միշտ... համեստօրէն կը գովեմ ինքզինքս։

Երբ ըսեն ինծի,

—Սիրելի՛ պարոն Թօլայեան, դուք չատ մեծ գրագէտ մըն էք։

Համեստօրէն աչքերս կը խոնարհեցընեմ ու կը պատասխանեմ միշտ հանդեստօրէն։

—Ի՞նչ ընեմ, ի ծնէ այսպէս եմ։

Երբ ըսեն.

—Շատ խելոք տղաղդ մը ունիք։

—Աստուծային պարգեւ մըն է կը պատասխանեմ համեստօրէն։

Երբ կին մը կաթուածահար մնայ ի տես ինծի, չեմ զարմանար, որովհետեւ՝ համեստօրէն խօսելով՝ կիներու հանդէպ միշտ կայծակի արդիւնքը ունիմ և դիս տեսնող կինը կամ չանթահար կ'ըլլայ և կամ կայծակնահար, եթէ երբէք գըլխուն վրայ... չանթարգել մը չի կրեր։

—Ինչ սրամիտ էք, ըսելու ըլլան երբ ինծի,

Զափազանց համեստութեամբ կը պատասխանեմ։

—Ժառանգական է, մեծ մայրիկս ալ այսպէս էր։

Անցեալ օր, կին մը մեծ յայտնութիւն մը ըրաւ ինծի։

—Դիտե՞ս, լակո՛տ, աղուոր մանչ ես։

Զբաղուելցի։

—Հարցնելու պէտք չկար, պատասխանեցի համեստօրէն, արդէն գիտէի։

Անուրանալի է վերջապէս, համեստութեան առաջին մրցանակը ի՛մս է։

—Ապուշ, պիտի բացագանչէք դուք։

Բացագանչեցէ՛ք։

—Զիս չափազանց կը պատուէք կոր պիտի պատասխանեմ միշտ... համեստօրէն։

Օ՛, համեստութիւն! il n'y a que ça!

×

Գրաւ կը դնեմ որ դիտէիք թէ՝ Ռոմէօ և Ժիւլիէդ իրար կը սիրէին, Պօղ և Վերգինէ իրար չէին տաեր (թէեւ այսօր չատ Պօղոս աղաներ ունիմ որ իրենց Վէրգին տուտուները կը ծեծեն։) Մրցքը Թաւշանճեան իր հակալքոլական մրցանակովը չնանկացաւ, գիտէիք վերջապէս թէ Մաթուսաղայ 999 տարի ապրեցաւ, սակայն ապահովաբար ձեր խելապատակին ո՛չ հիւսիսային, ո՛չ արեւելեան և ո՛չ ալ արեւմտեան անկիւնէն կ'անցներ թէ՝ ի. դարու մեծանուն իմաստասէրը Երուանդ Թօլայեան ա՛յսչափ համեստ մէկն է։

Ու, անգամ մըն ալ ապացուցանելու համար ձեզի իմ համեստութիւնս, պիտի յիշեմ դէպք մը, —Թո՛ղ պատմութիւնը արձագանգ կանգնի ձայնիս։

Դիտէ՞ք, ո՜հ, գիտէ՞ք թէ ինչո՛ւ, ո՜հ ինչո՛ւ բաւական տաեն է ի վեր Մանգումեի չորրորդ էջը չաթի օրերը կը զրկուի Միմոսին Օրագիրէն. գիտէ՞ք, ո՜հ, գիտէ՞ք թէ ինչո՛ւ այդ էջին վերերորդ սիւնակը այրի կը մնայ իմ սարագրութենէս («այրի թիկին վերերորդ սիւնակ...»)։

Թերեւս քանի մը չաթի սարագրութիւնս չկարդալով՝ երեւակայեցիք թէ մեռած եմ, օ՜հ, չէ՛, անոգ եղէք, չեմ մեռած տակաւին և նոյն իսկ կատարելապէս անմահանալու համար ոչ-խած եմ քիչ օրէն Ուռումն. Խորհուրդ անգամ ըլլալ։

Դուցէ կարծեցիք թէ՝ անակնկալ ժառանգութեան մը դամբանականը արտասանելու վրայ եմ չամբանիայի չիներուն գլուխը, աւա՜ղ, ափսո՛ս, բաբէ՜... ո՛չ։

Թերեւս ենթադրեցիք թէ 48 այտ սիրով սիրահարուած եմ և արհամարհուած սիրոյ մը հծծանքները կը մրմնջեմ «անո՛ր» պատուհանին տակ. oh ma barbe!

Դուցէ պահ մը կարծեցիք թէ կինս զիս կը խաբէ. ա՛, չէ՛, տակաւին այդ գերագոյն երջանկութեան չեմ արժանացած, և իբր կարկառուն ապացոյց՝ դեռ երէկ իրիկուն՝ հինգ բառքի պէզիկ կորսնցուցի։

Ուրեմն զի՞րդ։

Ո՛հ, գիտէ՞ք թէ... զի՞րդ քանի մը չաթէ ի վեր Հայ գրականութիւնը կը զրկուի իմ անմահ էջերէս։ Գիտէ՞ք թէ զի՞րդ գրիչս առած նըստած եմ։ Գիտէ՞ք թէ զի՞րդ քէն ըրած եմ մեր գրականութեան հետ։ Աւելորդ է պնդել. չէ՛ք գիտեր։

—Զգրե՞ս, եղբայր, կը պնդէր Միսաք անունին թkիսը՝ իր զօնրբպասի նուրբ ձայնով։

—Ցօդուածդ բերի՞ր, կը հարցնէին գրաչարները, իրենց մուրտա թաթիկներովը ձեռքերս բռնելով։

—Ծո՛, ինչո՞ւ չես գրեր, կը շարակներ ճամբան վահան Վ. Պարտիզակցին, (որ... Թաւշանճեան մրցանակը չահեցաւ։)

Բայց, ա՛լ չեմ կրնար դիմադրել։ Իննուկէս ամսու յղի կնկան մը պէս ուռած եմ... գաղտնիքով մը զոր հիմա դուրս պիտի նետեմ, նա՛։

×

Տեսարանը կ'անցնի Սկիւտար...

Սկիւտարցան կելիրէհն
Ալտրցա պիր եաղմուր։

Վարժապետ մը ու տէրտէր մը գըբականութեան վրայ կը խօսին։

—Ո՛հ, անկո՛ւմ, անկո՛ւմ. մեր գըբականութիւնը ինկա՛ւ, կը հծծէ մէկը։

—Ընկա՜յ, ընկա՛յ, ընկա՛յ, կը մըրմնջէ միւսը։

—Գրական ի՞նչ անկում, Աստուա՛ծիմ, կ'ողբայ տէրտէրը։

—Ու տակաւին չատ պիտի իյնա՛յ, կը հառաչէ վարժապետը։

Եւ տէրտէր ու վարժապետ միաբերան կը սաղմոսերգեն.

—Կը զարմանամ թէ Թօլայեանին գրածները ինչո՛ւ կը տպեն կոր։

—Եթէ չարուսնակեն տպել, մեր գըբականութիւնը բոլորովի՛ն պիտի իյնայ։

×

Ահա՛ թէ ինչո՛ւ ես ալ ամիսէ մը ի վեր դադրած եմ գրելէ։

Զարս չաթէ ի վեր չեմ գրեր, որպէս զի հայ գրականութիւնը չկնայ, այլ բարձրանայ։

Կ'երեւայ թէ իմ գրական լռութիւնս... ասանսkorի յատկութիւնը ունի. երբ լռեմ, հայ գրականութիւնը վեր կը բարձրանայ, և երբ խօսիմ, հայ գրականութիւնը վար կ'ինկնէ։

Ո՛վ տէրտէր Սկիւտարցի և ո՛վ Սկիւտարցի վարժապետ, դուք կը զարմանաք թէ ինչո՛ւ գրածներս կը տըպեն. կը զարմանամ թէ ինչո՛ւ ձեզի կը պահեն. աս ա՛ս է, աշխարհ զարմանալիքներու տուփ մըն է արդէն և ձեր գլուխները՝ մէյմէկ քառակուսի տուփեր։

Բայց, ներեցէք, ո՛վ Սկիւտարցի վարժապետ և ո՛վ տէրտէր Սկիւտարցի, ներեցէ՛ք որ նորէն գրիչս ձեռք առնեմ... միմիայն ձեզի բարկացնելու համար, թէև կը յանձնարարեմ որ չբարկանաք, որովհետև, «բարկութիւնն է մայր ամենայն չարեաց,» կ'ըսէր վարպետ-ուստուս (որ երեք անգամ կարգուած էր։)

Հիմա, ձեր հաշուով, հայ գրականութիւնը օր ամիսէ մը ի վեր բարձրանալու վրայ էր. այս վայրկեանէս իսկ սկսաւ դէպի վար ինկնել... քանի օր ես սկսայ գրել։

Պետրոս Դուրեան Սկիւտարցի էր, Աշոտ Մասաթեանց Սկիւտարցի է, Վահան Փափազեան ամէն առտու Սկիւտարէն կ'իջնէ, ու, Աստուած վըկայ, չատ չպիտի զարմանայի, եթէ միայն դո՛ւք Սկիւտարցի չըլլայիք։

Թաւշանճեա՛ն, Թաւշանճեա՛ն,
Թաւշանճեա՛ն,
Ինչո՞ւ զիս մոռցար։

Իմացա՞ք գլխուս եկածը...

Թաւշանճեան ինծի մրցանակ չտուաւ, ա՛ նդո՛ւթը։

Ես ալ որ իմ ամբո՛ղջ հաւիներս ու յոյսերս այդ մրցանակին վրայ հիմնած էի... վա՛յ գլխուս։

—Սա մեր հաշիւը... կը հծծէր դերձակս պաղատագին, որուն rpեհկօք մը չինել տուած էի... նախ քան զՊրիսատս։

—Համբերէ՛, կը պատասխանէի, Թաւշանճեանին մրցանակը առնեմ և հաշիւս կը մաքրեմ։

—Ասոր սօնը ի՞նչ պիտի ըլլայ, կը հարցնէր օրը քսանըչորս անգամ ասանիրուհիս յուսահատօրէն, ուրկէ մէկ տարուընէ ի վեր սենեակ մը վարձած եմ և դեռ միայն առաջին ամսականը վճարած եմ, ան ա՛լ որովհետև... կանխիկ էր։

—Համբերութիւնը կեանք է, կը պատասխանէի, Թաւշանճեանին մրցանակը առնեմ և... (միմիմ տեսարան մը, ուրկէ քաղաքերսած՝ ալ երկու ժամ առնելիքին խօսքը չէր ըներ)։

Հապա մեր Գարեգի՞նը, որուն երկու տարուընէ ի վեր մէճիտ մը տալիք ունիմ։

—Ձանը՛մ, սա մեր մէճիտը ե՞րբ պիտի տաս։

—Թաւշանճեանին մրցանակը...

—Հապկցա՛յ, հապկցա՛յ...

Ու բոլոր ասոնցմէ ետքը —կամ առաջ— Մարիքան, որ առտու իրիկուն գլուխս կ'ուտէ... իբր թէ գլուխս ոչխարի խորոված գլուխ մը ըլլար։

—Մէկ տարիէ ի վեր կ'ըսես որ ինծի համար կը խենդենաս, եւ դեռ Ֆիքսան մը անգամ չչինեցիր։

(Ծանօթ.— Պէտք է գիտնալ որ՝ եթէ կ'ուզէք ապացուցանել կնոջ մը որ իրեն համար կը խենդենաք, բաւական է անոր Ֆիքսան մը չինել, Ֆիքսանը՝... կնոջ մը համար tout est là!)

—Հոգիս, քեզի համար ա՛յնչափ կը խենդենամ, որ քեզի շրջազգեստ մը չինել տալու համար... չեմ կրնար կոր խելքս գլուխս ժողվել։

—Վրաս մի՛ խնդար. Ֆիքսանս ե՞րբ պիտի չինես։

—Ի մօտոյ։

—Քանի՞ տարիէն։

—Թաւշանճեան մրցանակը առնելու պէս։

—Թաւշանճեան ըսածդ ո՛վ է։

—Մարդ մը որ ուրիշներուն տուակ կուտայ։

—Ինչո՞ւ։

—Որպէս զի զինքը յիշեն։

—Շա՞տ հարուստ է։

—Անանկ կ'ըսեն։

—Ուրեմն մէյ մը ինծի չներկայացընե՞ս։

—Նա՝ պարկեշտ մարդ է, կնիկներու դրամ չի տար, և յետոյ՝ Ամերիկա կը նստի։

—Է՛, կը յուսամ որ ո Քիրիսթոս Թաւսանճեան դրամդ տայ։

—«Սպասէ՛լ և յուսա՛լ», կը պատասխանէի, որովհետեւ Մարիքան իբր չափազանց զարգացած աղջիկ՝ Մօնթէ Քրիսթոն կարդացած էր։

×

Այս հաշիւով՝ Թաւշանճեան մրցանակն սպասողը միայն ես չէի, այլ ինծի հետ մէկտեղ դերձակս, տանտիրուհիս, Դարեգինը, Մարիքան, և այլն, և այլն, և այլն։

Այդ մրցանակին շնորհիւ պարտքերս վճարելով՝ պատուաւոր մարդ մը պիտի ըլլայի, Մարիքային Ֆիքսան մը պիտի չինէի և թերեւս անոր հետ ամուսնանալով՝ ապօրէն կենակցութեան մը վերջ տայի։

Սակայն, հայազգի մեծանուն... բարերարը չուզեց որ ես պատուաւոր մարդ մը ըլլամ, չուզեց որ առնելիքներս ետեւէս չգիրեն, չուզեց որ Մարիքային Ֆիքսան մը չինեմ, չուզեց որ ապօրէն կենակցութիւն մը պակաս գոյութիւն ունենայ, և իր մրցանակը հանեց տուաւ Վահան վրդ.ին ափը, որ ո՛չ իր Մարիքային Ֆիքսան մը պիտի չինէ և ո՛չ ալ ապօրէն կենակցութեան մը վերջ պիտի տայ։

Եթէ այդ հարաւաւոր մրցանակը չտեղու ըլլայի, ի՞նչ վսեմ նպատակներ ունէի գործադրելիք, որոնք սակայն ամէնն ալ փոքս մնացին։

Նախ՝ բոլոր մանչ զաւակներուս անունը Յովհաննէս պիտի դնէի՝ ի յարգանս մեծ բարերարին անունին. եթէ զաւակներս աղջիկ ըլլային՝ Յովհաննուհի պիտի անուանէի զանոնք, (հոգ չէ թէ սասնի անուն գոյութիւն չունենայ), Թաւշանճեանին մէկ կենդանագիրը պիտի դնէի ալգովիս պատին վրայ, ամէն գիշեր յիշելու համար թէ ան՝ որ մրցանակին շնորհիւ կրցայ կարգուիլ. վերջապէս՝ առտու իրիկուն՝ փոխանակ ոչխարի միս ուտելու... քաւօնի միս պիտի ճաշակէի։

Յետոյ, ամէն տարի մէկ անգամ՝ ի յիշատակ ալքոլամոլութեան մեծ թշնամիին՝ բոլոր բարեկամներս կրցածիս չափ պիտի լոլիկնէի, բաժակներ պարպելով անոր յիշատակին.

—Թաւշանճեանին կենա՛ցը։

(Եթէ, Աստուած մի՝ արացէ, Թաւշանճեան՝ «հանգեաւ ի Տէր» ալ եղած ըլլար, նորէն մենք փափկանկատութիւնը պիտի ունենայինք միւս անոր «կենա՛ցը» խմելու, և ասիկա ապահովաբար հաճոյք պիտի պատճառէր իրեն անդիի աշխարհին մէջ, ուր ո՛չ օղի կայ ո՛չ գինի, ո՛չ ալ Մասիս գրական շաբաթաթերթ։)

Սակայն ինչ որ հոգիս բարակ թելերը կը թրթռացնէ, մրցանակս զըրկուած մնալս չէ ամենեւին, ո՜հ ոչ։

Ես Թաւշանճեանը չատ կը սիրեմ ու կը յարգեմ. անոր օրիժինալ որոշումներուն դէմ կարենալու համար բողոքել, անո՛ր որ գորգ չի նուիրեր, այլ կը ծախէ։

Միայն, ինչ որ զիս չափազանց կը յուզէ, Թաւշանճեան էֆ.ի կողմէ քանի մը շաբաթ առաջ ինծի ուղղուած այն ինքնագիր նամակն է, ուր, մեծանուն հայ Քառնէկին կ'ըսէր.

Սիրելի՛ Թօլայեան,

Դուն անհոգ եղիր.
մրցանակս չահողը դուն
ես։ Միայն դուն շաբաթ-
նակէ ինձմով զբաղիլ։

Յ. Ս. Թաւշանճեան

Կը ցաւիմ այս անձնական նամակը հրապարակելու սոսկալի ըլլալուս համար, բայց ինչո՞ւ ան ալ իր կարգին խոստումին մէջ հաստատ չմնաց, ո՜հ, ինչո՞ւ։

Սակայն, պէտք չէ՛ մոռնալ երբէք թէ՝ Թաւշանճեանին մականունին արմատն է «քավշան», որուն ֆրանսերէնը կ'ըլլայ lapin, և ուրկէ կը ծագի... poser un lapin բացատրութիւնը, որ կը նշանակէ «մատիկ խաղալ»։

×

Կը լսեմ թէ՝ ալքոլամոլութեան մեծագոյն թշնամին Թաւշանճեան էֆ.՝ իրիկուընէ իրիկուն կէս-կէս օխա ալքոլ կը կլլէ եղեր, գուցէ անձնական օրինակով կարենալու համար ապացուցանել ալքոլամոլութեան մնասները։

Կը լսեմ թէ՝ Թաւշանճեան էֆ. հինգ ոսկի նուիրեր է Յ. Ալիփարին, իրեն դէմ գրած յօդուածին փոխարէն, խոստանալով նաեւ այդ գումարը կրկնապատկել, եթէ այդ տեսակ յօդուած մըն ալ յաջողի տալ իրեն թե՛ր կամ իրեն դէմ։

(Կ'երեւի թէ այս տեսակ յօդուածները իր գորգի վաճառականութեան կը նպաստեն կոր։ Մարդ կեցած տեղը չէ՛ որ Ամերիկացի կ'ըլլայ։)

Կը լսեմ թէ՝ Վահան վրդ. Պարտիզակցի ասկէ վերջը միմիայն հակալքոլական յօդուածներու գրականութիւնը կը մշակէ, որովհետեւ հա՛ն է իր ապագան։

Այնորոշի մէջ, գեղանի
կին մը երկու վանականի
հետ համախորհուրդ՝ կղերի
զգեստով վանքին մէջ հաստատուեր է։

Սինոդը հրամայեց փըլցընել այն տեղեակը, ուր դիւրեր էր գեղանի կինը։

(Ներիքն լուր)

Մինչեւ այսօր կը կարծէինք թէ՝ Պոքաչիոյի մասալներուն մէջ միայն ասանկ բաներ կը պատահէին։

Բայց, կ'երեւի թէ հիմա Այնորոզի վանքերն ալ Պոքաչիոյի մասալներէն պակուեր են։

Ահա՛ հանանէխումի պակասութեան անպատեհութիւնը։

Վանքին մէջ՝ կղերի ծպտումով՝ գեղանի կին մը՝ երկու եկեղեցականի գիտակցութեամբ... ohé! ohé!

Աստուա՛ծ՝ խոկն հոկայ, տանքա-հարհ՛ զիս...

Անոնք որ առիթը ունեցած են շոգենաւով Այնորոզի առջեւէն անցնելու, հարկաւ կը յիշեն թէ հոն ծովը միշտ ալեկոծ է։

Ու ինչո՞ւ չըլլայ, Աստուա՛ծիմ, ինչոր ծովը չալեկոծի, երբ վանականներուն սիրտերը ա՛յնչափ... փոթորկոտ են։

Հիմա հասկցուեցաւ թէ՝ Այնորոզի ալեկոծ ծովը հոնտեղի վանականներուն ալեկոծ սիրտերուն լուռ սենպոլն է եղեր։

Կ'երեւակայեմ այն վուր բաթլասըն noceերը, զորս երկու վանականներ կ'ընէին մինչեւ առտու, այն երանելի սենեակին չորս պատերուն մէջ, որոնք հիմա Սինոդին որոշումով պիտի փըլցուին։

Արդեօք այս ménage à troisին գիշերային տքնաջանութիւններուն մէջոցիս՝ Այնորոզի ժայռերուն զարնուող ծովը ինչո՞ւ կ'ալեկոծէր և արդեօք... քանի՞ հոգիներ կը խղդուէին։

Սակայն, ներեցէ՛ք, այս նիւթին վրայ չպիտի կրնամ երկարօրէն խօսիլ, որովհետեւ... գէշ կ'ըլլամ կոր։

×

Միայն ինչ որ զիս քիչ մը երազկոտ կը դարձնէ, Սինոդին որոշումն է։

Այդ սենեակը պիտի փլցուի եղեր։

Այդ սենեակը, ուր երեք հոգի երջանիկ եղան, այդ սենեակը, ուր երեք սիրտեր, վեց ոտքեր և վաթսուն մատուներ միանգամայն երջանկութեամբ բաբախեցին, այդ սենեակը պիտի փըլցուի եղեր։

Սենեա՛կ, սենեա՛կ, կը ցաւիմ վիճակիդ և կը նախանձիմ քեզի։

...Ու երկիւղած, սրբակենցաղ վանականներ քու աւերակներուդ առջեւէն անցնելով՝ գայթակղած աչքերնին դէպի վար պիտի խոնարհեցնեն՝ անհաւատ նորէն ջերմեռանդ բարեպաշտութիւնով մը, ո՛վ դիտէ... ի՞նչ տիպ բանեբու վրայ մտածելով։

Ու պիտի խաչակնքեն երեսնին՝ վանելու համար իրենց գրգռուած երեւակայութեան առջեւէն սրբապիղծ երեքին լպիրշ տեսարանները։

Ու գուցէ ինծի նման մանիհաներու ուխտավայրը ըլլան քու փլատակներդ, ուր դարեր ու դարեր ետքը պիտի գանք այցելել՝ Պոքաչիոյի ժպտուն երազներուն վերակենդանացումը ապրելու համար պահ մը։

Ու ծովը նորէ՞ն պիտի ալեկոծի, ու ծովը նորէ՞ն պիտի փոթորկի, յիշեցնելու համար մեզի թէ՝ դարեր ու դարեր առաջ այդ փլատակներուն մէջ երեք սիրտեր, վեց ոտքեր ու վաթսուն մատներ սրբապիղծ երջանկութեամբ մը բաբախեցին։

Ու մարդուն մէկը հէքեաթ մը պիտի գրէ քու վրադ, ծովուն յարատեւ ալեկոծումը քու սրբապղծութենդ վերագրելով։

Ու մարդիկ պիտի հաւատան։

Պիտի հաւատա՞ն, ինչու որ պիտի մոռնան թէ քու սրբապղծութենդ առաջ ալ այդ ծովը կ'ալեկոծէր։

Գանտիլլի Թաղ. Խորհուրդը որոշեր է՝ փոխանակ իր՝ տերտերին ունեցած պարտքը վճարելու, տերտերին՝ ուրիշներուն ունեցած պարտքը վճարել։

Շիտա՛կը, Տէ՛ր Հայր, եթէ քու տեղդ ես ըլլայի, բարկութենէս ինքզինքս կ'ուտէի։

Ի՞նչ կը նշանակէ։

Ես Թաղ. Խորհուրդէն սա՛յչափ առնելիք ունիմ և սա՛յչափ ալ տալիք եմ եղեր նպարավաճառին, մսավաճառին կամ խահուէճիին։

Թաղ. Խորհուրդը ի՞նչ կը խառնուի ասոր։

Թո՛ղ անիկա իմ պահանջքս վճարէ և ես ալ ուրիշներուն ունեցած պարտքերս կը վճարեմ... եթէ կ'ուզեմ. իսկ եթէ աւելի գործիս գալու ըլլայ պարտքերս ամենեւին չվճարել, ատ ալ նորէն իմ գիտնալիք բանս է։

Հայ Ս. Նկեղեցին ի՞ր կանոնները և ի՞ր օրէնքները ժստահեր է ինծի, եւ տեսէ՞ք սա Գանտիլլի Թաղ. Խորհուրդը որ ի՞մ առնելիքս չվատահիր ինծի։

×

Գանտիլլի տէրտէրին այս մանրադէպը անձնական յիշատակ մը... կ'արթընցնէ մէջս, յիշատակ մը որ... աչքերը չփելով կ'արթնայ անշուշտ։

Ես ալ Գանտիլլի տէրտէրին պէս մէկ քանի տարեր պարտքեր ձգած էի, զորս՝ միշտ այդ տերտերին պէս ամենեւին միտք չունէի վճարելու։

Այդ պարտքերուս վրայէն արդէն քանի մը գաւաթ ջուր խմած էի եւ աշխարհիս երեսը տասը փարա իսկ պարտք չունեցող մարդու մը արդար քունով կը ննջէի, երբ...

Այն տեսնուան նշանածս խուժեց սենեակէն ներս։

—Ներ ըլլայ, ըսի։

—Ա՜հ, քեզի չատ կը սիրեմ։

—Մէռոի։

—Ու քեզի ունեցած սէրս անգամ մըն ալ ապացուցի։

—Ինչո՞ւ։

—Դուշակէ նայիմ։

—Անձնասպա՞ն եղար։

—Չէ՛... ապուշ։

—Շատ ազնիւ էք։

(Երբ կին մը իր սիրահարը «ապո՛ւշ» անուանէ, հասկցէ՛ք որ զայն խենդերու պէս կը սիրէ։)

—Դուշակէ՛, դուշակէ՛։

—Ինծի համար զոյգ մը կոտո՞շ գընեցիր։

—Չէ՛, չէ։

—Ուրեմն ինծի ոսկի՞ մը պիտի նուիրես հիմա։

—Ան ալ չէ՛։

—Աս չէ ան չէ, հապա ի՞նչ է։

—Զես կրնար գուշակել...

—Այո՛ չեմ կրնար գուշակել. դուն ըսէ՛ նայինք։

—Բոլոր պարտքերդ վճարեցի։

Երանի՜ թէ նոյն պահուն այդ աղջիկը գլուխս անցնէր վազ-ցը-ցիւրն, երանի՜ թէ զիս խաբէր, երանի՜ թէ դեռնին տակը անցնէի, սակայն թո՛ղ այդ բաները չիմանայի։

Ահա՛ այդ վայրկեանէն ի վեր երեսը անգամ չեմ նայիր այդ աղջկան, որ ինծի բարիք մը ըրած ըլլալու համար, վճարեց բոլոր պարտքերս, զորս ես ամենեւին միտք չունէի վճարելու։

Թերեւս անիրաւ եմ, սակայն, ի՞նչ ընեմ, չեմ կարող հանդուրժել որ մէկը եկլլէ ընէ բան մը, զոր ես չեմ ուզեր ընել։

Eh quoi! արժանապատուութեան խնդիր!

Պաշտպանողական
Մարտիկ Շերինեանի լուցկիներուն

Սա՛ խարգիրները ի՞նչ կ'ուզեն քեզի արդեօք, ո՛վ Մարտիկ Շերինեան։

Վար կը քաշեն, վեր կը քաշեն, և դուն կը լռես։

Ցանցանքդ ի՞նչ է, մա՛րդ Աստուծոյ։

Հիւանդանոցը սիկառի թուղթով օժտեցիր, Հիւանդանոցին լուցկիի տուփեր պարգեւեցիր, դեռ ի՞նչ կ'ուզեն որ ընես, երբ իրենք... ոչի՞ն չ'ընեն։

Սիկառի թուղթերդ ընաիր չեն եղեր։

Ու փոխանակ ասոր համար քեզի երախտապարտ մնալու, քեզի խաչը կը հանեն։

Միամիտնե՞ր, որ չեն նշմարեր այն վսեմ նպատակը որ կայ սիկառի թուղթերուդ յոռի ըլլալուն մէջ։

Դուն ամէն մարդէ լաւ գիտես թէ սիկառը մնասակար է մարդկային առողջութեան, արդ, իբր մի նոր ոմն Թաւշանճեան, պայքարելու համար սիկառի դէմ, դիմամբ գէշ տեսակ սիկառի թուղթեր հրապարակ կը հանես, որպէս զի մարդիկ սիկառէն զզուին և ա՛լ չգործածեն։

Ու մենք փոխանակ քեզի արձան մը կանգնելու քու կենդանութենդդ իսկ, կը համարձակինք քու արաքներդ քննադատել։

Մարդիկ ապերախտ են արդէն։

Գիտե՛մ, վազը երբ մեռնելու ըլլաս, յիշատակդ պիտի օրհնեն, և օրուան Պատրիարքը ամէն տարի մանուանդ տարեդարձին ներբողական մը պիտի արտասանէ քու վրադ, ոսկան, en attendant, այսօր... Թօլայեանը անգամ քեզ հետ հլլենմիօ կ'ըլլայ։

Սիկառի թուղթէդ ետքը, հիմակ ալ քեզի կը քննադատեն լուցկիներուդ համար։

Կ'ըսեն թէ լուցկիներդ չուռով չեն վառիր, կ'առարկեն թէ անոնք ամերիկեան պաղարիւնութիւնը ունին։

Սակայն, ո՜ մարդիկ, մարդիկ, մարդիկ, չեք նշմարեր թէ ասոր մէջ ալ նորէն Մարտիկ Շերինեանին արժանիքն է որ կը փայլի։

Շերինեան Մարտիկ չատ աղէկ գիտէ թէ մարդկային բնաւորութեան մէջ չուռով բռնկիլը ու չուռով վառիլը դէշ բան է, և իր լուցկիներովը բարի օրինակ մը տալու համար խեղճ մահկանացուներուս, դիտմամբ ա՛յնպիսի լուցկիներ կը ծախէ մեզի, որ չեն վառիր։

Հետեւի՞նք Շերինեանին լուցկիներուն, չբորոքինք, չարկանա՛նք, այն ատեն փոխանակ հարիւր տարի ապրելու, հարիւր յիսուն տարի պիտի ապրինք։

Ցոյն իմաստասէր մը ըսած է որ՝ երբ մարդ բարկութեամբ բռնկելու մօտ ըլլայ, այբէն մինչեւ Թէ պէտք է արտասանէ. արդ, Մարտիկ աղա ալ առանց Ցոյն իմաստասէր մը ըլլալու կը յանձնարարէ օր՝ երբ նոյն հոգեկան կացութեան մէջ գտնուինք, Հիւանդանոցի լուցկի մը վառենք, և որովհետեւ անիկա բնաւ չպիտի վառի, մենք ալ անոր պէս ընենք։

Սակայն ո՞վ պիտի գնահատէ այս նրբութիւնները։

Ցետոյ ուրիշ կէտ մըն ալ կայ, որ նորէն ի վեր կը հանէ Մարտիկ աղայի արժանիքը։

Շերինեան ինչո՞ւ Հիւանդանոցին անունով լուցկիներ հանեց հրապարակ։

Որպէս զի Հիւանդանոցը նպաստուի. չէ՞։

Արդ, երբ Շերինեան աղէկ տեսակ լուցկի դնելու ըլլայ՝ միայն մէկ հատով պիտի կրնանք սիկառնիս վառել, մինչդեռ երբ յոռի տեսակ լուցկի դնէ, առնուազն քսան հատ պէտք է փոքձել, սիկառ մը կարենալ վառելու համար։

Այս պարագային նորէն ո՞վ է նպաստուողը։

Նորէն Հիւանդանո՛ցը, չէ՞։

Սակայն մխիթարուէ՛, սիրելի Մարտիկ աղա, մխիթարուէ՛. օր մը պիտի հասկցուի մեծութիւնդ.

...Բերայի մէջ այս օրերս խօսելու ձեւ մը եղած է ա՛լ։

Երբ տեսնեն մէկը՝ որ բնաւորութեամբ դիւրավառ չէ և չուռով չի բորբոքիր, փոխանակ ըսելու՝ «ի՞նչ հանդարտ մարդ է», կ'ըսեն.

— Սա մարդը Հիւանդանոցի լուցկիներուն կը նմանի կոր։

ԵՐՈՒԱՆԴ ԹՈՒԼԱՑԵԱՆ

ԶԱՎՈՒԵՐԸՆՕ

Պատկերազարդ հրատարակութիւն
Հեղինակ՝ ՐԻԷՌ ՍԱԼ
Թարգմանիչ՝ Մ. ԹԷՎՖԻՔ ՊԷՑ

Այս խիստ հետաքրքրաշարժ և բարոյացուցիչ գրուածքը մաքուր ու սահուն տանկերէնի մը թարգմանած է ծանօթ հրապարակագիր Մուսթաֆա Թէֆիք պէյ։ Կը բաղկանայ 1000 մեծադիր երեսներէ, որուն մէջ կան բազմաթիւ յաջող պատկերներ։ Տանկերէն լեզուին ընտելանալու և միեւնոյն ժամանակ խիստ հետաքրքրաշարժ գիրք մը կարդալ փափաքողներուն կը յանձնարարուի։ Գին 10 դահեկան, գաւառներու համար 15 ղրուշ։ Դիմել մի միայն Մանգումեի Եմբագրատունը։

ԳԻՐ ԵՒ ԳՆՈՐԻՆ
ՅՈՒՇԱՆՆԷՍ Ֆ. ԴԱՍԱԷՐԵԱՆ